

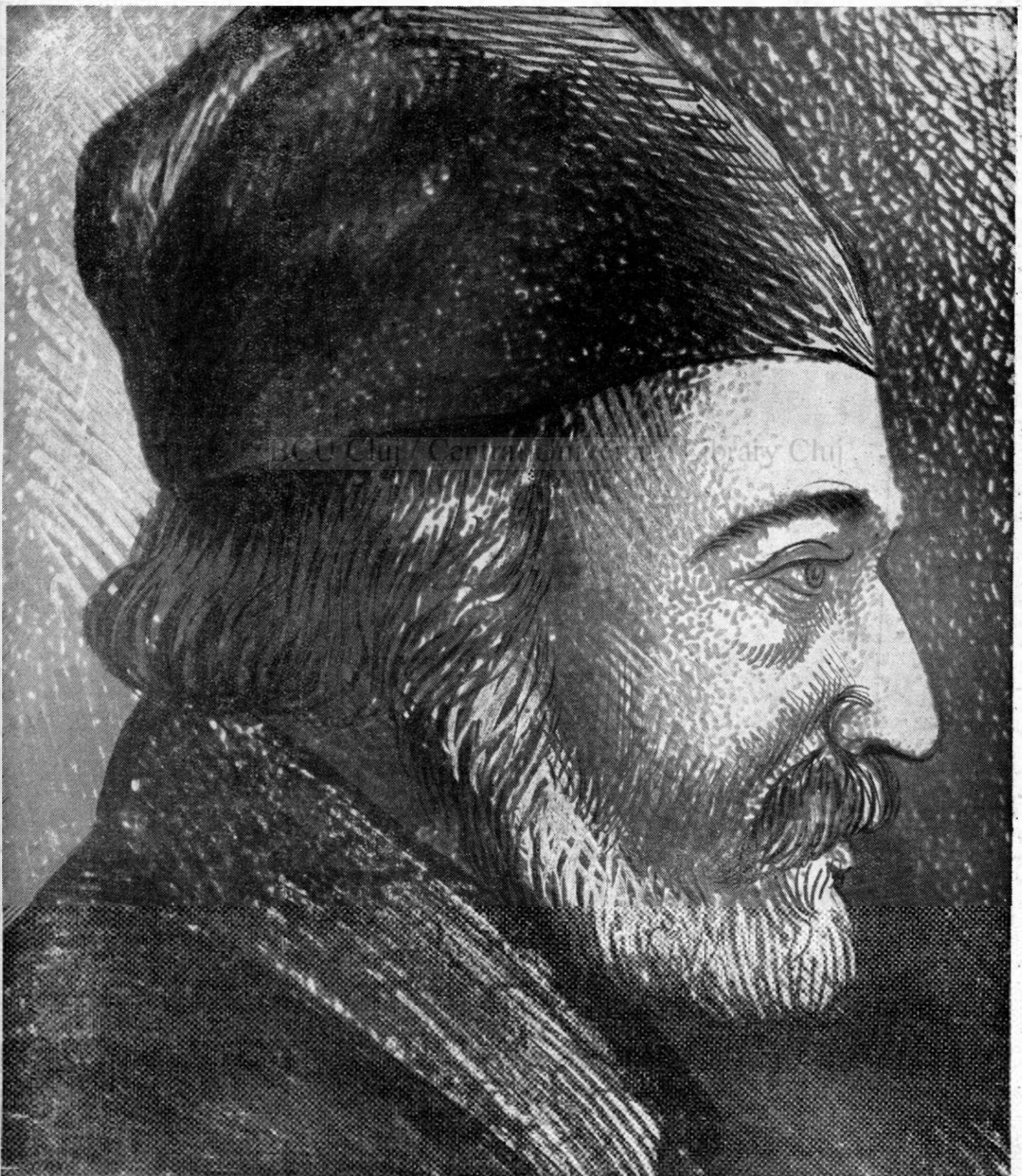
1901 04

Universul Literar

Anul XLVI Nr. 6

2 Februarie 1930

5 Lei

NICULAE FILIMON

C t i t o r i i

NICOLAE FILIMON

de ION FOTI

Pe la 1850—60 trăia în București, Nicolae Filimon, dascăl de biserică, redactor de gazetă și critic de teatru. A murit de tuberculoză. D. Prof. Nicolae Iorga în Prefața la Ciocoi-Vechi și Noi ne spune: „Nu se știe nimic când s'a născut, nici unde, nici de ce părinți. Ce școală a făcut nu se poate spune și nici nu prea a făcut multă. Nici data morții lui nu s'a hotărât până acum”.

Se știe că a mai fost contopist la Arhive. Opera lui cea mai de seamă este romanul-foileton, „Ciocoi-Vechi și Noi” sau ce naște din pisică, șoareci mănâncă”. Acestui roman li spune nuvelă și ne mai spune că l-a scris în timp de șase luni.

A mai scris o nuvelă mai lungă „Slujnicar”, în afară de romanul de mai sus.

În „Prologul” Ciocoilor spune: „Ciocoiul este întodeauna și în orice țară un om venal; ipocrit, laș, orgolios, lacom, brutal până la barbarie și dotat de o ambiție care eclată (sic!) ca o bombă pe dată ce și-a ajuns ținta aspirațiilor sale”.

Tot ciocoilor li se adresează, într-o imprecățune: „Vouă dar, străluciți luceferi ai vîștilor, cari ați mâncat starea stăpânilor voștri și v'ati micat pe ruinele acelora ce nu v'au lăsat să muriți în mizerie; vouă care sunteți putregiunea și mucegaiul ce sapă din temelii și răstoarnă împărățiile și domniile; vouă, cari a-ți furat cu sfațul din funcțiunile cele mici și cu miile de galbeni din cele mari; iar acum când v'ati cumpărat moșii și palate, stropiți, stropiți cu noroi pe făcătorii voștri de bine, vouă și numai vouă, dedic această slabă și neînsemnată scriere. Citiți-o cu băgare de seamă, domnii mei, și ori câte hoții imi vor fi scăpat din vedere, însemnați pe un catastif și mi le trimiteți ca să le adaug la a doua edițiune”.

Este pamfletul unui revoltat. Sunt părți de roman-adevărat, în ce privește intriga și desfășurarea acțiunii, modele de roman-foileton. Este lung, naiv, de o grandilocvență burlescă, dar ce puternică, ce vie, ce atrăgătoare și pasionantă este descrierea moravurilor! Aici stă valoarea operei, în mod fragmentar, dar ce important pentru cunoașterea unei întregi epoci: cele d'ntâi decenii ale secolului trecut, redată într-o priveliște de nouitate.

Dinu Păturică (între 1813—1814) este un fiu al modernismului ce începea să răzbească și la noi.

Filimon recunoaște în epoca lui Caragea, una din cele mai triste ale istoriei noastre, prin flagelele ce au băntuit și prin faimoasa ciumă, descrisă cu atâta talent de Ion Ghica.

Dar Filimon, dacă blestemă, e că și în epoca lui situația țării nu era de invidiat. Pentru orice intelectual era degustător spectacolul arivistilor, al ciocoilor neobrăzați, aventurieri stăpâni pe averile și pe gheleburile acestei țări. Eminescu, Caragiale, Vlahuță, Coșbuc vor resimți cu cincizeci de ani mai târziu aceeași revoltă contra ciocoilor, cari putea să fie ciocoi acestui stat, dacă n'ar fi venit la timp reacțiunea intelectualilor de toate categoriile.

Imprecățunea de mai jos ne dezvăluie revolta scriitorului nepotolită și generală.

„Doamne! de ce ne-ai părăsit? Pentru ce ne-ai dat în mâinile acestor oameni nelegiuți, cari omoară și sufletele și trupurile prin intrigele, tirania și scandalurile (sic) lor? Până când vei suferi ca niște mârșavi să batjocoriască biata țara noastră, pe care ai împodobit-o cu toate darurile dumnezeiești Tale aubiri?”

Școală-te, Doamne! Apucă cu mâna trâznetele tale și stăpânește însfârșit aceste fiare nesățioase!”

Din tot ce scrie, se vede ce a fost un autodidact, care n'a știut nimic solid. La fiecare rând citim „fericirea sublimă”, „daruri divine”. Apoi: „scenă de tartufism”, „povara simulării”, „două idei ce deveniră Scylla și Charybda pentru grecoaică”, „arsenalul de violenții”.

Truizme de acestea abundă, sunt prea multe, înecă descrierile, dialogul, povestirea.

Iată o pagină: „În toate nopțile, după ce expedia pe amândoi adoratorii săi, se ungea pe obraz cu albie vântată, dimineța se ștergea cu albuș de ou, se aburia cu cărămizi încălzite în foc și stropite cu apă de salcâm; apoi se spăla cu apă de pelin. Acestea le făcea ca să întindă pielea obrazului și să dispară zbărciturile; apoi se ștergea cu un burete muțat în apă de castraveți, ca să scoată petele și se spăia cu dres ca să dea pieții o culoare mai albă”. Aici din nou, când e vorba să ne redea moravuri, Filimon devine un scriitor de rasă.

Dinu Păturică, Kera Duda, Postel-

nicul Andronake, Tuzlac, Vătaful Ghiche, Baciul, sunt persoane vii, pe ce vedem că trăesc. În mediul lor, se că și limbajul autorului ne descrie miliar, așa cum este. Deaceia, pe parfumul culorii locale, avem și o nă a moravurilor ce se introducea romantismul la modă în toată Europa. Mai aflăm din romanul lui Filimon și interesante însemnări asupra Breștilor prin 1814 — care era fără nare, plin de noroi infect.

Iată și jelmania țărănilor, care-și făsoarta: „O mare năpastă a căzut pe pul nostru, cuconășule: strigară mulți odată. O să ne ducem în lumendașul ne jefuește, zapciul ne judea pe piei, garda de județ și isprăvnicung cu micre și ne leagă de copad ne mănâncă muștele și țânțară”.

Alt tablou: „Toți slujbașii mici își aveau prepelicarii lor, cari tau vânatul și-l aduceau înaintea torului ca să-l jumulească”.

Clasa de sus ni e redată sub domni Caragea, prin descrierea saniei mitolice a lui Beizadea făcută în forma carului Apollo, trasă de șase cerbi. „Cuțeușul cel de postav alb, blănit cu să de Moska; hangerul cel sămănat cu lianturi și gugumanul de samur, fundul alb al acestui frumos prin precum și rochiile cele neperțuite, și rile și feregelele..”

„Domnița Ralu întorsese atât de capul tinerilor boeri și cucoane, încă multe ori vindeau moșii de mare preț să imitoze luxul și strălucirea acorinciipi risipitori”.

În vârful piramidei luxul cel mai mățat și la bază mizeria cea mai gră. Un „Boroboată” cari ia bun ră la ospățul lui Păturică: „În sănăt sārăcilor țărani cărora le dăm fo de ardei și le punem fierul roșu pe ca să le luăm bănișorii din pungă, trăiască văduvele și copiii celor săm, cărora le luăm pâinea din gură ca mănăcăm noi aștia pește de Tarig halvale de Edirnea și să bem vin chotic... În sănătatea țării întregi, pe am lăsat-o la sapă de lemn”.

O constatare: „Revoluția lui Vladimirescu, care dete națiunii romă drepturile ei strămoșești, o datorăm, mare parte, ideilor de libertate și ero culese de prii romane și în piețe Moartea lui Cezar, Achil, Timoleon, Iba, etc.

roman, găsim nenumărate turcisme adă atunci: havadişuri, catrafuse, benea, alişveriş, teşcherea, daraveră, şefet, zaraf, calemgü, marafeturi, husat, mezat, mehtub, muhafiz, tertip, etc. Să le dăm echivalente, căci mare parte din ele au dispărut.

Într-o asemenea stare socială, cum se descrie în *Ciocoli vechi și noi*, Filimon, era natural ca România să sufere de flagelele fizice și morale:

România, această țară mănoasă și pedobită de natură cu toate darurile, fost ursită de soartă să sufere toate flagele fizice și morale: cutremururile de pământ, inundările râurilor, epidemiile morătoare, incursiunile hoardelor barbare, jafurile domnilor fanarioți și spolierea sistematică a oștirilor rusești: toate aceste flagele pustiitoare păreau create fatalitate numai ca să nenorocească această nefericită țară. Dar ea a rezistat bărbătește la toate loviturile și a mers calea însemnată ei de Providență, trăind pe umeri crucea martiriului a întregului lume.

Au fost în adevăr timpuri, când suferințele zdrobiseră curajul Românilor anticii noștri crezând că luxul și moșia introdusă de dânsii, au stins în masa poporului român simțimintele de naționalitate și libertate, săltând de buclă; dar se amăgeau: căci Românul deșteptă tocmai la timp și cu armele în mână, le proba că este încă viu și gata de luptă pentru drepturile sale. Revoluția din 1921 ce este, oare, dacă nu vocea scuturată în contra apăsării? Oare nu este ea de ajuns pe un popor viu și hotărât a munci sau a trăi pentru liber-

Dar să ne oprim aici și să arătăm valorile noastre pozitive țării înaintea după izbucnirea acestei revoluții sociale.

Desele năvăliri ale oștirilor lui Pazaroglou și celorlalți pași răzvrățiți în contra împăratiei turcești, spăimântase pe locuitorii țării încât îi făcuse să vie un popor aproape nomad, gata în momentul a-și părăsi locuința și roțile ostenelelor ca să-și scape viața în căutările muntilor, sau peste hotarele țării, unde nu putea să-și ajungă iataga. Imanafului și lăcomia de bani a fanariotului, Reshelul ruso-turcesc, început în 1806 și terminat în 1812, slei țara și locuitorii ei atât de mult, încât comandanții armatelor rusești, supuseră chiar prezoți și pe diaconi a le da proviant care de transport; ba încă pentru rănirea omeniilor au văzut în acea campanie fapte cari indignează pe tot omul în lumea dreaptă. Comisarii de aprovizionare, după ce cereau mai multe provizii decât le trebuiau, apoi la plecarea lor le vindeau înapoi sărmanilor locuitorii stricate, cu prețul întreit mai mult decât costau.

Domnia lui Caragea, deși la început promitea ceva pentru ușurarea țării, dar mai în urmă căzu și dansa în gâștelile domniilor trecute: funcțiunile cele mai însemnate se dedeau grecilor veniți cu Domnul din Stambul, iar boerii români erau disprețuiți și exilați dacă îndrăzneau să-și apere onoarea.

„Veniturile țării se vindeau în total la favoriți, cari despoiau fără milă pe nenorociții locuitori. Dreptatea se vindea pe bani, și când se întâmpla vr'o judecată între un fanariot și un român, ori cât de lămurit ar fi fost, dreptul Românului, procesul se câștiga de fanariot.

Aceste mari și nemaiauzite nedreptăți silă pe Jianul, Gruia și alții a se face tâlhari de drumul mare și a-și răzbuna omorând pe fanarioți și pe ciocolii parveniți și ajutând pe săraci.

„Iată jalnica stare în care se afla țara înaintea revoluțiunii: dar ea deveni mai rea sub revoluțiune, căci, dacă sub un guvern legal se comiteau atâtea abuzuri oare câte nu s'ar fi putut comite când o parte din țară se guverna de o căimăcănie slabă și fără prestigiu; alta de Ipsilant, iar restul de Tudor Vladimirescu.

„Numai bine se împlinia de trei ori sau patru ori trimestrial! taxidarii luau întreită zeciuială pentru oerit, ierbărit, lemnărit și vânărit; și când sătenii nu mai aveau cu ce să plătească, îi ungeau cu păcură și-i lega de copaci ca să-i înțepe vîespele și tântării, apoi le vindea dobitoacele, și după ce-i sărăcea cu desăvârșire, îi închidea în coșare ca să nu poată reclama la stăpânire. Sau îi spânzură pe țărani cu capul în jos, le bătea țepușe de trestie pe sub unghii, le lua vitele și lucrurile din casă și le vindea.

„Când se așază Grigore Ghica la Domnie, țărani se sculară, mic și mare, înfățișând o jalbă la domnie.

„Era o priveliște jalnică pentru un om de inimă a vedea pe nenorociți țărani în număr de patru-cinci sute, îmbrăcați în zdrențe, desculți, vesteji la față și ochii stinși de sărăcie și alte suferinți; ba unii dintr'ânsii purtau pe cap chiar semnele loviturilor abia cicatrizate, iar cei de tot schilodiți erau transportați în care de boi.

Această epocă teribilă ne-o descrie Filimon în sufletul lui nobil, deschis la marele idei ale secolului, chiar sub forma sumară a unei culturi imperfecte, a trăit copilăria și tinerețea de boem. Ne-a redat în imagini de neuitat Bucureștii dela începutul secolului al XIX-lea, ne-a descris, moravuri, tradiții licărite de demnitate omenească. Ca protest contra stării mizerabile a țaranului, care a mai durat un secol încă, premergător, opera lui, singura, „Ciocoli vechi și noi”, care ne interesează, este un document din cele mai de seamă de psihologie ori de mora-

vuri, ale Renașterii noastre naționale, ori câte rezerve am face din punctul de vedere al operei pure de artă.

ION FOTI

NOTE BIO-BIBLIOGRAFICE

Nicolae Filimon s'a născut în 1819, mort în București în 1865. Și-a dus viața fiind întâi psalt la o biserică, apoi corist la operă, după aceea flautist în orchestra teatrului foietonist muzical la „Naționalul”. Gazeta lui Vasile Boerescu; profesor de muzică și în fine funcționar la Arhiva Statului. Cariera literară și-o începu în Decembrie 1857 ca foietonist la „Naționalul”. În 1858 face o călătorie în Germania și Italia și, ca rod al acestei călătorii, publică: *Excursiuni în Germania meridională; Memorii artistice și critice*, 1860. *Orășul Bergamo, Notele; Matei Cipriani, Ascanio, Eleonora* (neterminată). Lucrări de mai mare valoare: *Slujnicarii* 1861, și, mai cu seamă, romanul *Ciocoli vechi și noi* 1863. Publică primul basm românesc în în gazeta lui I. Ionescu „Țăranul român”, la 1862.

D. Nicolae Iorga ni-l descrie:

„Pe la anul 1850—60 trăia în București un biet om care nu era: nici bogat, nici influent, nici frumos, nici tânăr și nici măcar sănătos. Fusesse: dascăl de biserică, redactor de gazetă, critic de teatru și ajunsese ce ajunge Românul, când are noroc: funcționar. El a fost căpi-va ani funcționar la arhive, unde a scris hârtii și a primit leafa ce se cuvenea pentru acest serviciu banal. Până la pensie n'a mers, dar desigur că atunci când a murit de oțică, statul l-a îngropat pe cheltuiala lui, fiindcă era funcționar român și avea dreptul la aceasta.

Trăesc oameni cari l-au cunoscut dar nu-și aduc aminte mare lucru de dansul, fiindcă pare să fi fost o ființă care n'avea nimic neobișnuit. Nu se știe (desigur precis N. Red.), nici când s'a născut, nici unde, nici din ce părinți. Ce școală a făcut nu se poate spune, și poate că nici n'a prea făcut multă. Năci data morții lui nu s'a hotărât până acum.

„Filimon a scris proză, cărți în proză, mai multe și destul de intime.

Pe vremea lui, ca și acuma, se cetia francezește în București și el a citit, ca toată lumea francezească, fără să putem ști cum a învățat aceasta.

„...Avea un ochiu pătrunzător și o bună amintire. Și înjghebând o fabulă oarecare, deslănătă și naivă pe ici, pe colo, a prins a povesti în *Slujnicarii* și în *Ciocoli* săi anumite din amintirile și observațiile sale.”

Trebuie remarcat, în *Ciocoli vechi și noi* sau, ce naște din piscă mănăncă șoareci, că Filimon nu s'a mulțumit să dea numai o descriere a moravurilor ci ne-a dat și a povestire a revoluției lui Tudor Vladimirescu, din cele mai interesante din câte avem.

I. F.

p o e z i e

A V I O A N E

*Tăind văzduhul cu-aripi largi și grele,
In zumzetul puternic de motoare,
Voi vă urcați plutind biruitoare
Spre cerul vast, spre lumile de stele...*

*In voi privesc nădejdea țării mele
Și visul ei și forța viitoare
Și-acolo sus voi străluciți în soare
Ca șoimii glorioaselor drapele.*

*Rotind, superbe, în imensitate,
Semețul sbor al acvilei romane
Voi înviați antica maiestate...*

*Și'n cerul larg vă'ncununăți virajul
Cu nimbul biruințelor umane
Și floarea eroismului : Cărajul !*

MIRCEA DEM. RADULESCU

SUFLETE DE AZI

*In umbra colonadelor de vis
Imi îngenuche sufletul în sară,
Tăcerea 'n do-major se înfioară
Și lung vibrează 'n gură de abis.*

*Și melodia vastelor dureri
Auzul mi-l înbuibă cu greu geamăt,*

*Și șerpuește 'n mine trist un freamăt
Să nchege simfoniele de țeri...*

*Și trec — schelete palide și reci —
Imagini vagi pe drumuri de azur, —
Și'n umbra colonadelor de vis
Plâng risipirea sufletului pur..*

PAVEL NEDELICU

LA MOARTEA PORUMBELULUI

*Cu ochi desprinși din cer, cu trup plăpând,
Eu l'am văzut deatâtea ori cum zboară
Mai sus de valca neagră și murdară —
De-oceanele tăcerilor flămând...*

*Vream ca să-l văd deasupra-mi cum plutește
Să-i văd aripile în larg cum bat,
Să simt și în țărâna mea cum crește
Un mufăr de lumină 'nflăcărat...*

*Dar într'o zi cum se 'nălta spre soare
Cu ochi mei ce 'n sbor l'au petrecut,
Furtuna, ca un trăznet peste-o floare,
Pe-aripile-i de înger au căzut...*

*Și l'am privit cum cade 'n țărână
In groapa-aceasta 'n care toți se sbat
Și l'am văzut cum moare 'nsângerat
Cu visul meu în pulbera păgână...*

CONST. GOR

LA CRAMĂ

*Pe povârnișul revărsat în soare
Te-aștept aci, la crama cuibărită
Intre gutuii scuturați de floare
Și merii dulci cu poama părguită.*

*Din jghiabul frământat de trei codane,
Săltând pe sâni bogate sălbi de aur,
Tâșnește mustul coaptelor broboane,
Negru și cald ca sângele de taur.*

*Te-aștept să vii cu soarele'n cosiță,
Cu sâni mici, zbătându-se subție,*

*Să sorbi din punni rubinul de corniță
Și chihlibarul scump de razachie.*

*Mușcând din buza ta nesățioasă
Mi-oi da licoarea dulce, parfumată,
Din gura fragedă și răcoroasă,
S'o beam cu răsuflearea ta deodată.*

*Și de parfum de vin și de fecioară
Voi adormi târziu, în miez de noapte
La sânul brun ca pâinea de seară,
Catifelat ca piersicile coapte.*

N. DRAGHICESCU

OSTFIAZONIFA

de AL. VAITOIANU

Ostfiazonifa!

mperechiere de sunete ce șueră prin-
dinti cum pe sub steașină șueră cri-
gul aspru al iernei. De cuprinsul fio-
al închisorilor tale și-or aminti, cu-
murându-se. Oamenii ca de atingerea
rții și de închipuirea suferințelor in-
rate acolo, și-or face mamele spaimă
ziilor.

Proptit în capul oaselor, Dumitru al
fiei, duse amândoi pumnii la ochi de
e și-i frecă apăsat. Incețel cu incețel
irsorile uscate se fărâmițară și des-
indu-și pleoapele roșii și umflata,
lă aiurit împrejmur, în obraji simțea
arsură și prin oase durorți. Adormise
rică mai adineori ori nici nu ador-
se, de asta nu-și da seama bine. Două
in ameteala vreuului început de vis, își
nțise piciorul drept scuturat cu pu-
te. Acuma fumul somnului neizbă-
cereă să și le risipească și de inte-
turile pornite în coada ochilor, duse
pumnii la ei. Un glas aspru pe limbă
teacă, i se răsti în ureche și de izbî-
ra unui călcăiu în coaste icni ei o-
tă: hă!..

— Scoală no! Nu știi? Merem la gară.
Dumitru își trălță greoiu trupul tot
pricepând ce-i cu dânsul. Din coșul
ptului îi porni un horcăit sec ca o
sufletură de foale sparte și sprijinî-
se într'un picior numai, se clătina să
dă. Cellalt îi sta sgărcit și acuma cu
malele palmei și-l frecă deasupra ge-
chiului. Pe-acolo trecuse glonțul și de
anci rămăsese cu beteșug. În fiecare di-
neală simțea ca un cuiu fierbinte prin
tul ranei.

— Haide no! se răsti iar glasul cel
oru.

Pe dunga dintre umeri îl trecu un fior
trupul i se scâlțai odată tare în timp
printre dinți săsăi ascuțit răsuflarea
ce. La gară. Da, își aducea aminte a-
m. Eri și alaltăeri și maă alaltăerți.
trei zile, o echipă de corvoadă fusese
ănduță să descarce cele patru vagoa-
de lemne scitate în gară și să le care
tabără. Și era zor să se facă treaba
pede că scădeau pe fiecare noapte lem-
le la măsură. Oamenii erau însă slabi
fără spor la lucru. Mai mult de două
spicături nu sufereau în spinare.

Isi petrecu degetele crăpate de frig și
gre de stîn prin minecile mântăluții
făvezii. Iipl coatele de coaste și aduse
lmele încovăiate cruciș sub bărbie. Un
iecat lung i se curmă într'o înfioreare
ferindu-și piciorul beteag, pași sontăc
uș' afară.

Acolo mai erau vreo două duzini. Mo-
ăi zgărcite de frig deslușindu-se ca un
lrd de curci rebegite în lumina vinetie
felinarului electric.

— Merem no!

Ceata de momăi se urni greoi din loc
porni deșirându-se la vale. Unul din
ămadă rosti îngrijurat:

— Dar n'am mâncat!

— Muncat! Aste Olah, nu' muncat a-
m. Trebuie merem,

— Apoi că nici aseară, se tângui cel
n ceată.

— Terem-tete! Mere no!

Grămadă flămândă pași însaște.

Dumitru simțea ca o tăetură prin der-
rt. Prinse cu amândouă mânele de ca-
itul cingătoarei de piele și trase odată
lături, scuturând o pe jumătate la

cuemătura trupului. De prin barace e-
șiau acum și alții cânduindu-se, pălcuri,
pălcuri, pe linia taberei. Un când se a-
lătură de ceștilați:

— Dar voi!

— La bae.

— Noi la gară. Lemuele.

Frazele erau scurte și țâșneau auevoe
printre buzele strănse de frig. Din cei
cu baea unul se furișă printre cei cu
gara așezându-se lângă al Saftei.

— Tu ești Mărine?

— Eu. Mai bine la lemne.

— Ori nu te-a văzut profosu?

— Gândesc că nu. La bae te ucide.

Și Mărin oftă adânc:

— Dar Voicu?

— Zace. A copt și are fierbințeală.

— A copt?!

— De când l-a pleznit Maieru ungar.

A zis așa că nu i-a dat onoru. I-a repe-
zit sabia drept peste incheietura ună-
rului. Pân' la os măi!

— Taci! Dar Neacșu?

— A picat Joi la bae. Când l-au ridi-
cat, criță măi! Ne-am fost proptit de-a
spinarea să ne 'ncălzim. Dar eu mă țî-
neam numai într'un picior că cellalt mă
dărea. Rana, știi. Ș'apoi odată am vrut
să viu pe spate că Neacșu a venit cu
fața 'n jos. Buf! Și s'a zgărcit așa ș'a-
colo a rămas.

— Măi săracu!

— Da măi! Or să ne ucidă iaca pe
toți. Dar vorba-i că Neacșu a scăpat!
Așa viață!..

— Hei! Bunu'i Dumnezeu!

Și ceata intră acum pe linia comanda-
turii. De prin ogegile ovilioanelor se
'nălțau drept în sus stâlpi de fum negri
cios. Nici o adiere în văzduh. Înceme-
nirea de ghiță a unei dimineți geroase.
Oamenii cătau cu jind la locuințele cu
uși ferecate, cu două rânduri de gea-
muri, cu scoarțe 'n ferestre, în lăuntrul
cărora se găcea pălpăit dulce al sobe-
lor, culcușurile moi și calde ale ofiteri-
lor de strajă, aburul fierbinte al ceaini-
celor.

— Măi Mărine, tare'i greu!

— Greu bre, d'apoi ce poți face!

Dumitru clătina din cap, mai tăcu o
seamă ș'apoi iar grăi încet:

— Iaca Neacșu a scăpat!

— Scăpat de asta, dar vorba i-a ră-
mas caa pustie. Alde tată-so îi bătrân
tare și fumea de, fumea!

Cellalt strănse ușor pleoapele coporînd
par'că un gând ascuns:

— Eu n'am fumea.

Marin trase cu coada ochiului:

— Ori vrei să-ți faci seamă?

Dumitru nu mai răspunse. Gloata se
desfăcu în două. Cei cu baea cărniră la
stînga spre „carantină“, iar echipa de
lemne ținu șoseaua tot 'nainte spre gară.

O simțire de desnădejde adâncă stă-
pănea sufletul lui Dumitru. Prea multă
suferință și el n'avea de ce răbda. Cel
lega cu pământul? Nici fumea, nice altă
belea. Neam. Acuma Neacșu și Gavrilă
și Tudose și alții mulți, mulți, odihnesc
în pace. Nu-i mai doare ori rana, ori
prin burtă, nu-i mai frământă junghiul
foamei și dac'a înghețat pământul peste
dânsii, ce simțese el! Ogorul are cine i-l
lucra, părinții i's sănătoși și voinici,
slava Domnului.

O închipuire însă-i pironi gândul în
loc. O clipă numai și se scutură odată

tare par'car fi cătat să și'l rupă din
creer:

— Hei că nu așteaptă ea! Ș'apoi și de
m'oi întoarce, mai sunt eu, se chiamă.
om! Aci, dacă nu leși cu picerile 'nainte
nici zdравănu nu scapi. Așa rău, așa rău
la degeaba un chin!

Acuma profosu îi împărțea pe la sti-
vele de lemne. Paznicii se 'nșirară des-
pre câmp și oamenii prinseră să-și în-
carce spinările. Dumitru, cu gândurile
lui încremenise la o margine. Uitase
par'că de ce venise și oțărându-se de ar-
sura gherului, căta undeva departe în de-
sert.

— No dorme? Și profosu îi repezi un
picior să-l trezească. Lovit drept în lo-
cul ranei, al Saftei săltă ca un cal șon-
tonoz și aplecându-se, apucă în năstire
un iemn. Prin negrul ochilor îi sticlă o
lumină. Se propti bine într'amândouă
picioarele și rana nu 'și-o mai simți
nici frigul. De vraja unui gând cum
plit, se 'nzdrăvenise par'că. Cei doi oa-
meni se priviră scurt și mănios, iar pro-
fosul duse mâna la tocul revolverului.
Asta ținu o clipă apoi Dumitru oftă
adânc și mărăind ne 'nțeles ca un bles-
tem stăpănit. Puterile i trezite de fulge-
rarea unui minut de răzvrătire, tot așa
de repede i pieriră:

— Măcar de l'as răpune, gândi el, tot
una mi-i. Dar ăstia trag la burtă, ina-
dins pe semne.

Și-și amintea de unul căruia îi spăr-
sese mațele un căne de ungar. A pătimit
omul șapte zile până s'a prăpădit. Do-
sise o sfectă de pe brazdă și paznicul i-a
băgat baioneta 'n pantece.

Șirul de oameni se orândui pentru
plecare. Trebuiau să transporte mereu
până la vremea mesei. Astăzi cată
negreșit să se isprăvească măcar de-ar
căra toată ziua. Profosu îi numără. E-
șeau toți la număr.

— Merem, se răsti dânsul și porniră.

Dumitru se pitise între două stive. Șî-
nele treceau chiar pe lângă el și o ma-
șină fluerase în gară. O manevră se
pregătea și vagoanele aveau să se miște
în sus și 'n jos.

— La ce atăta chin! Drept peste gât.
Ca putul de găină. Taie roata ca briciul,
Nici nu rupe nici nu doare. Harști și
gata.

Ceilați plecaseră și de lipsa lui ni-
meni nu băgase de seamă. I.a numără
toare intrase Mărin. Isi făcu de trei ori
semnul crucii și se așeză pe burtă. Din-
tre stive îi eșea capul numai cât să vadă
când o porni mașina și atunci și l'o în-
tinde scurt sub roate.

Mașina iar flueră și Dumitru se 'ntin-
se hotărît. Dar deasupra lui nu se miș-
că nimic. Numai vagoanele din capăt se
amuciră într'un gemăt de arcuți rugi-
nite. Omul se trase 'napoi între stive.
Par'că simțise un tăius rece peste beră-
gată și de atingerea închipuită a lui, îl
trecuse un fior prin tot trupul:

— Păcat! acuma era gata treaba!

Și închipuiri depărtate i se treziră iar
prin minte. Gândul de care din răspuse
se scuturase adineori, îl cuprinsese dis-
noavă ca un val năpraznic. Cercă ne-
căjit să-l depărteze, dar de ce se fră-
mânta, de ce vedea mai deslușită i
se zugrăvea creierului. Încă odată flueră
mașina și pe dinantea lui roțile prinseră
a se 'nvărti, dar Dumitru nu se mișcă

IN CEASUL DIN URMĂ*)

de MIHAIL LUNGIANU

Nu ştiu, s'a inserat, e noapte, or se des-
făşură încă, în plină tateea ei, pânza sură
a zilei de iarnă. În jurul meu s'a lăsat
întunecere adânc şi sînt doar nelipsitul
miros greu. Zac dus în nesimţire de trei
zile. Zac de răceală cumplită. Mi-a intrat
în toate mădularele imeziala zidurilor.
Şi nu mă doare atât de cumplit trupul,
firav şi subreduit, cât mă doare altceva.
Mă doare toată simţirea lui.

Boala-mi dă călduri şi remuşcările
sufletului mă fac să mă frământ. O-
chi-mi umflaţi, roşiţi poate, stau închişi.
Nu pot să deslăpesc pleoapele. Si-mi
place. Nu vreau să-mi văd decăderea
în care mă aflu şi ţin s'adorm pe veci-
nicie cu credinţa înşelătoare, că altul,
nu ticălosul de mine, se chinuie şi se
stinge pe patul de scânduri al odăii ru-
sinoase, că eu sunt nevinovat şi mă
bucur aiurea 'n toată voea de viaţă.

Nu izbutesc însă să mă înşel, că bă-
tăile inimii izbesc ca nişte lovituri de
ciocan, în piept şi spun la fiecare bătae:

— Eşti tu, nevrednicul. Eşti aci şi su-
feri pe bună dreptate. Atâta ţi-a rămas,
dacă ţi să arăţi că eşti încă om: chinul.
Să te frigă, să te arză, să te ntepe, să
te străpungă, până te-i stinge.

Mă zvârcolesc în pat, simţ că mă nă-
buş, că o peatră grea îmi apasă pe su-
flet. N'am murit; dar nu sunt nici viu:
sunt un mort între vii sunt un viu mort,
Mort nu numai pentru lumea cealaltă,

O moleşală dulce pusese stăpânire a-
surra lui asemenea simţirii lenoase a
sommului neimplinit:

— Oamenii vor fi ajuns acum în ta-
bără. Hei, ciuda profosului când o prin-
de de veste, Sângele şi mântuirea lui de
câine!... Oj scăpa eu... Mare-i Dum-
nezeu... Colo... să mă văd odată...
Catrina! fată cuminte... ştiu eu... şi
moş Căruntu păzeşte el... numai zile
să am,.....

Şi Dumitru adormi.

Un junghiu fierbinte îl săgetă prin
coaste. Săltă odată tare de şale, un tre-
mur ca de frig îi zgâlţui trupul din
creştet până 'n tălpi şi rămase moale lo-
cului. Prin păinjenişul unei clipe de
simţire, desluşi el, par'că, glasul aspru
pe limbă stricată:

— Aste porc vrut se fuge.

Iar pierzându-se în negura unei zări
depărtate, vedenia dulce mai dăinuie ca
o sclipire de fulger şi se şterse.

Aşa muri, străpuns prin somn, un os-
taş român prizonier în tabăra ungurea-
scă dela Ostfiazonifa.

Ostfiazonifa! De păcatul cumplit al
uciderei fără vină, Istoria omeneirii va
pomeni numele tău drept pildă. Peste
veacuri falma ta urăcioasă va folosi că-
turarilor întru orânduirea pe obiceiuri
a neamurilor şi din cercetarea ei vor
trage dănuşii dovada sângelui mostenit.
Si așa cum poetul a cet' pe porţile in-
fernului, închipuirea omenească va scrie
pe zidurile tale: lăsaţi voi care întuşi
aci, orice speranţă afară!

AL. VAITOIANU

ei mort şi pentru mine. Aceasta e grozav
de dureros. Poate să crează lumea ce o
vrea despre tine; câtă-vreme tu ai altă
credinţă decât ea, n'î eşti mort. Eu nu
îndrăznesc, nu pot să îndrăznesc, să mă
socotesc altfel de cum mă socotesc toţi.
Din protivă sunt mai rău, decât mă ţine
lumea.

Ce ştie ea de faptele mele, nepărite de
nimeni, nedescoperite, nemărturisite?...
Aci, la licărrea aceasta de gând, mă
înfron, mă cutremur şi mă chircesc.

Mi-aduc aminte, ca priintr'o ceaţă dea-
să. Nu ştiu, visez, aiurez, or sufletul îmi
scoate 'n faţă, în clipa morţii, păcatele
mele cele mai grele şi de neiertat.

Se aflase o faptă urită a mea: un furt
de bani de la o mătuşe. Se făcuse valvă
'n familie, în oraş chiar. Mama, care
cunoştea apucăturile mele rele şi mă cer-
ta cu vorbe blânde, dulci, îmbrăţişân-
du-mă şi plângând, a căutat să acopere
şi ticăloşenia aceasta. N'a putut însă. A
prins de veste prea târziu, după ce fu-
sesse înştiinţat tata. A fost pentru el,
biet, lovitură de frăznet în senin. A că-
zut holnav. I-a lăsat în'ma, i s'a paraliz-
zat o parte. A stat cu ochii 'n tavan o
noapte întreagă. Nu vorbea, nu auzia ni-
mic ce se petrecea, ce se zicea 'n jurul
lui: ofta doar, ofta adânc.

Cu îngrijimă, cu linişte şi-a venit în fire
spre zioă. A rotit atunci ochii prin ca-
meră. Căuta par'că ceva. Când m'a ză-
rit, s'a ridicat în coate, a izbucnit cu
dintr'un adânc îngropat:

— Cum, tu aici?... Îndrăzneşti să-mi
pângăreşti şi clipele sfârşitului curat?..

Mama s'a repezit la pat, s'a aşezat în
faţă-i, ca o perdea între el şi 'ntre locul,
unde şedeam eu:

— Linişteşte-te. Paule! Să nu te n-
toarcă boala! Iartă-l!..

Nu glas de om, ci răcnet de leu rănit,
mi s'a părut stăgătu' lui:

— Să-l iert?... Eu?... Eu, omul care
viaţa întreagă m'am închinat cinstei cu
vorba şi cu fapta?... Să iert nemernicia
asta?..

Şi încrunţându-se şi mai rău, roşindu-
se tot, frământându-se, par'car fi vrut
să se ridice 'n sus, să vie la mine:

— Să iasă de aci... Să nu-l mai văz.

Să se ducă!... Să se ducă!..

Şi mai înainte d'a ajunge er la uşe, a
icnit glasul mamei:

— Te rog, Paule, dacă nu-l ierţi, uită
cel puţin!..

De data aceasta n'a mai urmat nici
un răspuns. Am văzut-o pe ea, întorcân-
du-se spre mine şi făcându-mi semn cu
mâna să ies.

Am deschis uşa, cu ochii 'n spre pat.
Capul lui mare, cu chipu-i galben, atâr-
na pe perină. O mână ciodăkănoasă, îmi
făcea semn, abia mişcând din degete, să
plec mai iute, mai departe, departe de
tot.

Mama cerca să-l liniştească, mângâ-
indu-i fruntea, sprijinindu-i palma, care
nu înceta să arăte, să iasă, să fug.

M'am dus în capul scării şi am sezut
acolo. Peste puţin timp am auz't tipătul
mamei: închisese ochii pe vecinicie, a-
cela care-mi fusese tată, aspru dar drept,
până 'n clipa morţii. Şi atât a tipat bia-
ta mamă, până ce n'a putut!

Am auzit şoptindu-se prin casă de
de doctor. Fugiau toţi în toate părţile.
Rămăsesem doar eu năuc în prag;
făcut semn uşor să mă apropd şi
auzit şoaptele:

— Ne-ai omorât cu faptele tale. Pe
minte măcar d'acu. Să te îndrept!

Şi, după ce s'a hodinit puţin, abia
sufflând:

— Tat-tău nu te-a iertat. Eu te ier-
ştii, dar când te-i îndrepta!..

Şi n'a mai mişcat. I-am dus la
de veci p'amândoi odată. Li s'au
pomeni de fraţi. Mi-aduc aminte
mă sfătuiam toţi, ori de câte ori d
la olaltă:

— Ia seama copile, prinde minte
să-te de blestemăţii. Îndreaptă-te, că
e vreme, c'apoi o fi prea târziu!..

Eu nu m'am pătruns însă de
ior, n'î m'am cutremurat de cutrem-
lor. Părându-mi-se că săvârşesc
ce se cad, am urmat cu răutate,
căloşile, ce ridicaseră colţii în su-
meu şi rânjeau cumplit. Am fost
uit de răutate, i-am urmat mereu,
a luat însă sfârşit. A obosit şi ea,
mai arată colţii, nu mai mă ndea
la ticăloşii. Mă simt alt om, mă
curat, mă simt așa cum ai vrut tu
să fie fiul tău, cum ai cercat tu,
zadarnic să-l faci! E târziu acum,
ceasul din urmă!.. Dar ce dulce
pare acest ceas. Aş vrea să ţie așa
Par'că sunt altul. Ce bine mă ştie
Abia acum inteleg fericirea sufletu-
cari nu se gândesc la rele, cari fac
pe lume!.. Abia în clipa asta îmi
seama de adâncimea cuvintelor, ta

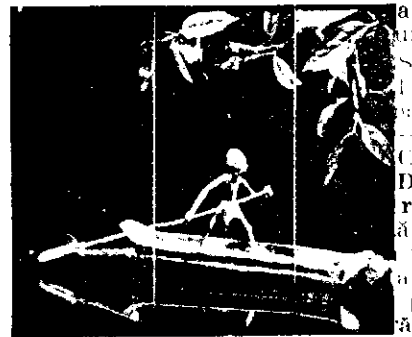
— Fii om, mă, nu secătură! De
om adevărat trăeşti amar e drept,
închizi ochii mulţumit de tine, îm-
în suflet. De eşti secătură, te învâ-
tu cât te învârteşti 'n viaţă, dar ţi
fundă odată. Şi de nu ţi-s'a 'nfunda
pe pământ, ţi se infundă în faţa
puternicului stăpân, în faţa a toate
torului judecător! Şi acolo n'î mai
nici prefăcătorii, nici minciuni!

Abia acum m'am pătruns de sfato
rugăciunea-ţi caldă, mamă:

— Îndreaptă-te, mamă, lasă-ţi ap-
turile păcătoase! Abia acum sunt
dăit de fiorii dorinţei de îndrept
Mamă, mamă, sfântă-mamă! Acu
că m'ai iertat. Primeşte-mă 'mpăcate
sânul tău!..

1929, Nov. 7.

*) Apare 'n volumul „Licăriri în beznO

VIORELELE

de ADOLFO ALBERTAZZI

— Scoate-ți-mă afară, la soare...
Timpul era frumos și sturzul vestise
primăvara, deși se mai simțea în aer
arna, iar mamei îi era teamă să des-
chidă fereastra dela odaia bolnavei.

Până veni și luna Martie, mai căldu-
re în zori și sub seară, cântau pitulicele
stejari și chiparoși. Incepeau să se i-
nșcă frunzele.

Și moartea se apropia și ea, repede.
Familia abia mai putea să tușească. De
abia murmură:

— Soarele...

— Doamne, spunea mama, poate se va
mărita Dumnezeu, acum, înainte de
toamnă și va săvârși minunea, alungând
moartea.

Îi pregătiră în sfârșit un pat în an-
bu, unde era la amiazi foarte cald. Ta-
lă și o luă în brațe, ca pe o copilă (cât era
în ușoară!), și după ce deschiseră mare
ușă o înveliră bine.

Aprinseră candela la icoana Maicii
Domnului și pe urmă așteptară preotul.
Dar după spovedanie, acesta le spusese că
nu va împărtăși mai târziu.

Soarele umplea odaia. În sufletul in-
dorât și în ochii stinși ai Emiliei, se în-
vedeau primăverile pierdute. Se văzu
deodată, alergând în jos, spre rău, printre
flori și salcâmi: plecase să culeagă vio-
rele.

— Mamă... Zâmbi. Și apoi spusese: Aș
vrea să am vicrele. Mi-e dor de ele.

Se hotărâ ca Annuccia, care tocmai se
torsesese dela școală, să se ducă după
vioarele. Albă și îmbujorată la obraji, așa
cum era odinioară aceea care e pe moar-
ta acum.

Își strigă prietenii, care se aflau spre
Masaccia, în cealaltă uliță. Și ei veniră
repede, unul după altul în frunte cu
Carlino, cel mai mare dintre toți.

Însotindu-și tovarășii, pe când treceau
se fugă din grădină în livadă, ca de a-
plo să coboare la rău, Carlino se mai
odată speriat spre casa unde știa
că Emilia era pe moarte; vedea acolo,
în închipuirea, numai lucruri triste, tai-
ne întunecate; când, deodată, în lumina
soarelui de primăvară, care umplea de
trăbucire toate, zări prin usa dată de
derete, ființa aceea albă, cu fața și mâi-
nile de ceară. Mai văzu și ochii plini de
uferință. I se păru că-i zâmbește. Cu
uzele ei de ceară. Îi zâmbea lui.

Se înrozi... Are să moară!

— Aide, Carlino! Aide odată! urlau
ceilalți, gonind în vale.

O ajunsese întâi pe Annuccia, care era
a și el de sprintenă. Cu câteva luni
mai mică, îl întrecea aproape în vioi-
tune.

Supărată pe el, îl ocăra mereu pe când
el mai mic dintre ei cădea, se ridica și
și el de sprintenă.

— Maimuțoiule! Uf!

Carlino nici nu se uita la ea.

Dar când se opriră la malul râului,
răspunse cu o strămbătură și un mor-
năit așa de caraghioz, că fata izbucni
în râs. Rădea tare, și frumos, ca o fată
mare fugind, i se despletiseră coadele,
și părul lung, cu luciri de aur, se îm-
brăstășe pe umeri.

Carlino, se apucase de cules, strigând
mereu:

— Veniți aici. Sunt o mulțime de flori.

Printre tufe și trunchiurile de sal-
câmi tăiați până la pământ, vioarele
înfloriseră una lângă alta, strecurându-
se și biruind ierburile d'împrejur. Se în-
treceau cu ele mărgăritărele și piciorul
cocoșului, ghiocelii și dediteii.

Iar în vale, se simțea un miros nede-
slușit de flori și ierburi, de plante incol-
tite, de muguri și vlăstare. Soarele era
fierbinte. Plopi își tremurau umbra în
apa care curgea liniștită, limpede, dori-
toare de mângăierea umbrei. Ici și colo,
lucirile ei de cristal indemna vrăbiile și
mierlele să bea. Sgomote, unele apropia-
te, altele mai depărtate, dădeau să în-
țelegi mai bine viața renăscută, primă-
vara pe care o respirau toate lucrurile:
băzâitul bondarilor, fâșăitul șopărelor
printre frunze, plescăitul broaștelor în
apă; și din când în când, în depărtare,
cotcodăcitul găinilor, croncănitul coțofa-
nelor, sau câte un șuer rar al ciocărliei.
Se simțea viața care se redestepta înfri-
gurată.

Tonietto și Linda, mai serioși decât
Carlino și Annuccia, așezaseră frățiorul
cel mic la umbra răchitelor, și-l sfătuis-
e să stea cuminte, dacă vrea să nu-l măn-
nânce lupul și să-l muște șerpil. Incepu-
ră și ei să culeagă flori.

Dar cearta nu întârzie. Tonietto nu cu-
legea numai vioarele, ci și alte flori, lău-
dându-le mereu frumusețea. Linda lăuda
vioarele albe, care-s rari.

— Nu, nu! numai de-astea, tipa Car-
lino, arătând vioarele viu colorate.

— Numai de-astea ne trebuie, repetă
Annuccia. Sunteți niște proști!

Și gălăgia nu încetă până ce Linda și
Tonietto nu se hotărîră să facă altceva.

Se duseră la rău, acolo unde apa era
scăzută, și începură să facă un șanț în
nisip și noroi. Apoi dădură drumul la
apă, bucurându-se de vârtejul apei, care
năvălia în șanțuleț.

Micuțul, căruia i se urăse singur,
scâncea: Viu și eu, viu și eu! Privea
în jur, speriat, temându-se de lup și de
șerpil: nu îndrănea să vie singur.

Carlino și Annuccia se întreceau de zor
la cules. El făcea un buchet de vioarele;
ea așeza pe cele culese la rădăcina u-
nui plop. Până când sunetul unui clopot
îi făcură să tresară. Se auzeau apoi bă-
țai scurte, repezi.

— Ia! Vestesc sorei mele Paștile, spu-
se Annuccia.

Rumenă la față, cu părul răsfirat și
strălucitor în lumina soarelui, înfier-
bântată de muncă, cu trupul și sufletul
pline de energie care plutea în aer, în
lumină și pe pământ, fetița asculta tă-
cută, fără să se miște.

În față, printre cele două maluri se
zăria biserica și partea din uliță care
ducea la pod. Pe acolo văzură cum
înaintau purtătorii candelelor, îmbrăcați
în haine albe și roșii; pe urmă venea
preotul și alți clerici, și însfârșit băr-
bații și femeile, purtând facle.

Copiii priveau uimiți cum înainta con-
voitul ajungea la pod și dispărea apoi
la coborire. Când procesiunea nu se mai
văzu, lui Carlino îi apărură în față ta-
bloul de mai înainte: bolnava întinsă
în patul alb, cufundată în lumina care
inunda odaia; fața de ceară, mâinile de
ceară, și-o umbră de zâmbet pe buzele
palide.

— O împărtășesc... Va muri chiar azi

— gândi Carlino, uitându-se la tovarăși.

Tonietto și Linda erau la rău. Se u-
dau cu apă, tremurau și țipau, Micuțul,
pe care-l uitaseră, plânse ce plânse
și adormise. Annuccia, fără să spue o
vorbă, culegea mereu, aplecându-se când
aici, când colo, printre tufe.

Acum, îi răsărise în cap o altă idee
lui Carlino: să facă din vioarele lui o
coroniță, pe care s'o pue pe sicriul E-
miliei, când va muri. La înomnântare,
toți au să spună: ce frumoasă coroană
a făcut Carlino!

Rupse două fire de papură, le răsuci
și făcu un cerc. Așezat pe malul apei,
începu să înșire violetele pe coroană.
Taina cea mare a morții, pe care o des-
coperise el pentru întâia dată, îi aduse
aminte cum Dumineca trecută, după
slujbă, vorbise cu alți prieteni despre a-
celas lucru.

Unul spusese: „Emilia lui Morigi e
greu bolnavă“. Iar alul: „are să moară
de oftică. Păcat de ea: cât era de fru-
moasă!“ Și ajunseseră să vorbească de
lucruri ce nu erau de nasul lor: de dra-
goste.

„Va muri fără îndoială!“

La rândul ei, Annuccia se gândea și
ea, la multe. Nu că sora ei era pe moar-
te. Se obișnuise s'o vadă bolnavă, așa
că în ziua aceea n'o impresionase vede-
rea bolnavei, ca pe Carlino. Dar se gân-
dea cum în timpul împărtășăniei învă-
țase ceva din Catehism și mai aflase
de ce este nevoie pentru a primi Sfintele
Taine. De care păcate se spovedise sora
sa? Amintiri nelămurite sălășluiau în
mîntea ei: amintiri a căror explicație
o deslășia acum, în lumina aceea orbi-
toare a soarelui: o taină ce era gata să
i se desvăluie, taina iubirii, taina cea
mare a vieții.

Ajunsesese la o tufă de mărăcini. Simți
aici o mare încredere în sine; se putea
apleca, fără greutate, la aducerile amin-
te ce o înconjurau. Dorinți noi se des-
teptau la amintirea vorbelor pe care
sora ei le rostise altă dată iubitului ei:

— Dacă mă vei lua de soție...

Apoi, într-o zi călduță de toamnă, pe
când sta ascunsă în porumb, zărise pe
Emilia, care alerga pe o potecă, întru
întâmpinarea lui...

Linda și Tonietto, obosiți de atâta bă-
lăceală în apă, voiau să plece.

— Mai rămâneți! le spusese Carlino.

— Mai stați cu noi! -- repetă Annu-
cia.

Dar aceia, fericiți, urcaseră dealul și
ridicând pe micuț, îl târau cu ei, îndrep-
tându-se spre casă.

Fără să-și întrerupă gândurile, An-
nuccia stăruia în ispita-i de neînlaturat.
Vedea încă pe sora ei, alergând, aprin-
să la față, ca să-și întâlnească iubitul.

Și amintindu-și de Emilia, când era
sănătoasă, veselă și fericită, Annuccia
simțea că trăește în ea o lume nouă.

De ce n'ar fi și ea fericită, acum?

Strigă: „Carlino!“

Acesta nu răspunse.

— Vino încoace! Vreau să-ți spun
ceva!

— Lasă-mă în pace, vreau să termin
coroana, mormăni Carlino. Ieșind din tu-
fiș, se apropie de el, și-i spuse:

— Duminecă am să am o roche nouă.
Vrei să mă conduci acasă, pe înserate?

VOINICU-INFLOREDIT

de BELONI SULTANA-DRAGAN

În părțile de Răsărit ale lumii trăia odată un împărat, numit Asur-Banahu. El avea trei feciori și fiindcă era bătrân și i s'apropia sfârșitul vieții, era mereu muncit de gânduri, căci nu știa care din fiii săi e mai vrednic, pentru ca să-i potă lăsa moștenire împărăția.

Într-o zi, chibzui împăratul că ar fi bine să-și pună fiii la încercare. Ii chemă și le spuse mai întâi să se ia la întrecere între dânșii, în trei fapte, și cine le va îndeplini pe toate trei, mai bine decât ceilalți, a lui va fi împărăția. Ii puse să ochiască și să tragă cu arcul fiecare în câte un șoim în zbor. Băiatul cel mare și cel mijlociu traseră pe alături. Numai cel mic lovi pasărea. Asur-Banahu avea în grajdurile lui un cal aprig pe care nu-l încălecase nimeni nici odată. Iși puse feciorii să încalceze calul să vadă care-o fi mai vrednic. Încercară cel mare și cel mijlociu și nu putură. Atunci merge se și băiatul lui mai mic, pe care, când îl văzu calul necheză și stătu la încălecat fără împotrivire.

Într-o zi de furtună, împăratul Asur-Banahu chemă feciorii și-i puse la a treia încercare. Ii trimise la malul mării, care nu era departe de curtea împărătească și le spuse să-i aducă veste de ceace vor vedea și vor afla acolo. Băieții plecară dar când ajunseră pe malul mării, furtuna împrăstia apa înpumată peste stânci, iar o corabie cu pescari se svârcolea în valuri, care erau aproape s'închită. Nimeni n'a îndrăznit să s'apropie de ei, numai băiatul cel mic se aruncă înnot și cu prețul vieții sale ajută pescarilor să scape dela moarte.

Când băieții se întoarseră acasă povestii fiecare ce-a văzut și ce-a făcut. Veni și rândul celui mai mic și împăratul cu ochii plini de bucurie, la auzul vorbelor lui îi zise:

— Să trăești fiul meu, muram și nu știam că am un fecior cu atâta înimă în el. Tie o să-ți las moștenire întreaga împărăție. Tu de azi înainte ești voinicul casei noastre, flarea bucuriei mele și o să te numești de acum *Voinicu Infloredit*.

Băiatul se plecă și sărută mâna lui tată-său, apoi plecă la treburile lui.

Vom fi numai noi doi, și vom sta de vorbă, încet...

Băiatul, serios fără să fie surprins, ridică capul. O privi pe când ea își îndrepta părul, cu mâinile tremurânde. Și-i răspunse:

— Da, când vom fi mari!

Fără să se simtă turburat în ocupația sa, Carlino se duse la ea, să ia din vioarele pe care le pusese sub plop. Annuccia sta nemișcată, gândindu-se la acele vorbe: „Când vom fi mari!”

Răspunsul acesta îi descoperea toată taina: taina iubirii și a vieții. O cuprinsese mahnirea. Simțea o amărăciune mare, iar ochii i se umplură de lacrimi. Și cu o sfortare ridică privirea spre casă, ca să se reculeagă, incredintându-se că acolo nu se întâmplase nimic.

Linda și Tonietto erau departe, sus, în livadă.

Atunci numai, Annucciei îi veni în gând că poate sora ei e pe moarte. Băgă de seamă că vioarele ei dispăruseră.

În urmă frații lui mai mari, îl cărtiră Voinicu-Infloredit, sătul de-atâta ură din partea fraților lui, se hotărî să plece în lume.

Spuse împăratului că lui nu-i mai trebue împărăție.

Iși luă calul și plecă încotro îl duceau dramurile. Trecu așa în mers fără ținută vreme de săptămâni peste săptămâni, prin păduri și codri, dealuri și văi până într-o zi se pomeni într-o altă împărăție, în care stăpânea, după cum îi spuneau locuitorii, Crizu-Împărat.

Voinicu-Infloredit o luă spre orașul în care era scaunul împărăției. Când intră pe porțile cetății, văzu în dreapta și în stânga numai palate de marmoră și cleștar. Copacii erau plini de flori mirositoare, care ațirau pe crângi albe ca niște ciucuri de lumânări de spermanțetă. Pe la ferestre râdeau garcafe însângerați, iar prin grădini se plecau în adieri de vânt ușoare, cărduri întregi de trandafiri și maci, aprinși ca niște bulgări de jăratec. Voinicu-Infloredit simțea că-l adoarnă mirosul florilor și-l făceau parcă să viseze. Ajunse în dreptul unei grădini unde un om tocmai stropia florile. Voinicu-Infloredit dădu bună ziua și-l întrebă dacă nu-l primește și pe el, grădinar, ca să îngrijească de flori, căci spunea el, treaba asta îl place tare mult. Grădinarul care era un vehil din curtea aceluiași palat, îl primii bucuros și-l chemă înăuntru. Voinicu-Infloredit își băgă calul la grajd, ospătă ceva și se duse apoi cu celălalt om în grădină. Tunseră iarba, pliviră și udară florile din brazde și lucrară ei așa până pe seară.

Atunci Domnița, singura fată a lui Crizu-Împărat, — căci acolo locuia chiar împăratul — ieși la plimbare și trecând pe lângă grădină, chemă pe vehil și-l întrebă:

— Cine-i florarul, care lucrează cu tine în grădină? se pare că-i străin de ținuturile și înfățișarea noastră!

— Într'adevăr, Luminăția Voastră e străin, precum ziceți, și l-am primit astăzi florar, căci spune că are mare plăcere să îngrijească de aceste ființe plăpânde, florile.

Domnița mai aruncă o privire strănu-

luată de Carlino. Se duse la el, înfuriată.

— Vioarelele mele! Le-am cules pentru Emilia! — țipa ea. Dă-mi-le înapoi — Carlino nu voia. Ținând coronita în sus urla și ei:

— Dar eu pentru cine-o fac?

— Nu! Emilia vrea un buchet frumos. Nu o coroană. Apucă străns de coroană. El încercă să o smulgă din mână, să i-o ia cu sila. Coaja cu care fusese legată se rupse, papura se desfăcu, iar vioarelele se împrăștiară pe jos.

Băiatul se infurie și își infipse mâna în părul fetel. Iar ea se apăra, sgarîndu-l, lovindu-l cu picioarele... În încercare, uitase de tot. Și călcau în picioare vioarelele.

„Dar un țipăt ascuțit porni dinspre casă. Un bocet sfâșietor, îi despărți. Se îngălbeniră, și se întrebau din ochi.

— Mama, gemu Annuccia. Și dispărută o luă la fugă în sus, spre casă.

— A murit. — se gândi Carlino.

(din italienește de C. N. NEGOTTA)

lui — Voinicu-Infloredit — și plecă în departe.

Trecură așa mai multe zile.

Seara, Domnița se plimba ca de obicei. Dar odată ce se întâmplă: cerul se întunecă dinspre Miază Noapte ca pe cură și o vijelie mare se porni cu vârturi în vârtejuri. Pe limbi de foc și trăsnete, cbori pe pământ un balaur rășcu cu douăsprezece capete, fură Domnița și se pierdu în întuneric.

A doua zi împăratul mahnit pe măsură, chemă la sfat pe înțelepții cămăruții — bătrânii lui — cu care se sfătuisse întotdeauna în vremuri de primejdii grele. Apoi Crizu-Împărat porunci să se bată darabanele și dădu sfoară în țară, că cine s'o putea să aducă fata răpită de balaur, va avea ca răsplată, față de nevastă și împărăția lui toată, zestră.

Vestea se duse ca glonțul în toate părțile, dar după trei zile nu culezase încă nimeni, să pornească în contra aceluiași balaur. Atunci Voinicu-Infloredit se înfățișă împăratului și-i spuse:

— Înălțate împărate, am venit să spun că plec în căutarea balaurului.

— Cum te numești? îl întrebă împăratul.

— Voinicu-Infloredit.

— Mergi cu bine și Dumnezeu să-ți ajute.

Voinicu-Infloredit își luă calul și plecă. Străbătu codri, trecu ape și trebuia să unde poposia, de balaur. Dar cum mergea el pe drum gânditor, își aminti că n'are arme. Ajunse într-o poiană unde bocănia un țigan fierar.

— Hei mestere, bine că te-am întâlnit! fă-mi fără zăbavă, un paloș și un buzdugan după puterea mea.

— Paloș și-oiu putea face, că-l lucrez singur, dar buzdugan nu știu zău că n'are cine-mi bate cu barosul.

— Lasă că-ți dau eu ajutor, răspunse Voinicu-Infloredit.

Țiganul prinse a sufla din foale de vășaiu cărbunii și cât ai face o mână de guță, paloșul fu gata. Mestherul puse repede la nroșit oțelul pentru buzdugan, dar când îl scoase pe nicovală, ca să dea formă, Voinicu-Infloredit înșfăcă barosul și dădu o lovitură cu atâta putere în nicovală, că o sfărâmă în țindăr iar buturuga intră toată în pământ. Atunci fierarul de ciudă, că-i sfărâmă sculele, îi dădu brânci lui Voinicu-Infloredit și spuse că nu-i mai face buzdugan. Dar Voinicu-Infloredit îi înhăță c'o mână de turul șalvarilor, cu cealaltă de mâni și-i spuse că dacă nu-i face, îl bușeste odată în pământ, de-i sună coastele ca o cobză și svârle dinții jos din gură, ca pe făsele. Țiganul văzând că cine are de-a face, numai zise nici căre, aduse o altă nicovală, rugă pe Voinicu-Infloredit, să scotească buturuga din pământ. Nu mai avea însă cărbuni și țiganului îi veni în gând fetel, în care să se răzbune și să omoare pe acest mușteriu nepoftit. Ii trimise nu departe de acolo, într'o rașcu de fași, unde era o tulpină arsă de-un balaur și prefăcută în mangal. Copacul se așeză în picioare uscat ca și cum ar fi fost trăsniț și era păzită de-o namilă de sarpe, care mânca pe oricine s'apropia de trunchiu.

Voinicu-Infloredit când ajunse lângă tulpina de cărbune se trezi în față cu balaurul. Trase repede paloșul și dobor

un copac peste el. Balaurul se încălci svârcolindu-se în ramurile stufoase.

Voinicu-Infiorit dădu repede foc crăngilor, iar cu paloșul începu a sfărteca șarpele. Cum se prăjea în pară, balaurul începu a se topi și a vărsa grăsime în șiroaie pe iarbă. Murise. Acum Voinicu-Infiorit stând și privind, la părjoala spurcăciunii îi veni în gând să-și atingă cu degetul de grăsimea, care curgea pe lângă picioarele lui. Dar se întâmplă că unde și-a uns degetul, se întări pielea ca fierul. Când văzu așa se desbrăcă și se tăvăli prin iarbă până se făcu doldora de grăsime, ca să se întărească peste tot, dar în lungul dela mijlocul șirei spinării și la subsorii nu-l atinse unțura de balaur. Inșă el nu luă în seamă asta. Luă cărbunii și plecă înapoi la meșter. Când îl văzu țiganul, se nărucci și nu știa cum să-l servească mai repede. Îi făcu buzdugan și Voinicu-Infiorit plăti și plecă. După ce mai merse o bucată de vreme prin buccaguri și bășăne întinse, intră din nou în colinci cu păduri. Trecând pe lângă un tufiș al lui deodată sforăi, ciuli urechile și sări în două picioare speriat. Voinicu-Infiorit trase paloșul și dintr-o tăietură tăiează tufișul dela mijloc. Atunci din bușeni se ridică un om, care se stergea la ochi somnoros.

— Ce vânt voinice, te mână prin țara căprioarelor și a ciutelor? îl întrebă omul ridicându-se de jos.

— Caut balaurul cu douăsprezece capete, care a furat fata lui Crizu-Impărat.

— Apoi dacă e așa, fii bine venit, căci de un astfel de tovarăș avem și eu nevoie. Și zicând aceste vorbe, omul care ieși din tufiș pieri deodată ca un fum, din partea dreaptă a lui Voinicu-Infiorit și apără în stânga.

Când în văzu Voinicu-Infiorit, se minună în gândul lui de un astfel de om și-l mai întrebă:

— Dar cum poți să te faci, nevăzut din fața oamenilor și iar apoi să ieși?

— Vezi asta-i puterea mea și nu se cade să spun.

— Mai e cale lungă până la balaur?

— Nu-i departe de aici, dar să vezi cum stau lucrurile: balaurul e acum, într-o peșteră din sânul unui munte numit „Muntele Smeilor”. Ca să intri la balaur, trebuie să treci mai întâiu printr-un gârliciu de hrubă, pe unde după o bucată de mers, dai în afundul muntelui, de-o scobitură mare, unde se află o peșteră largă. Cheile acestei peșteri sunt la un uriaș, care a pus stăpânire în chip nedrept pe toate ținuturile acestea unde ne aflăm. Eu am stăpânit pe aici mai înainte dar uriașul a venit în contra mea și era să mă omoare, dacă nu mă făceam nevăzut dinnaintea lui. A pus stăpânire pe casa mea și toate înținderile cu acareturi, iazuri, mcri și păduri cu ciute și căprioare. Eu sunt Spanciog, zise omul ieșit din tufiș.

— Si eu mă numesc, Voinicu-Infiorit, fiul împăratului Asur-Banahu, din părțile de Răsărit ale lumii.

— Sunt tare bucuros — zise Spanciog — că mă aflu înaintea Luminăției-Tale și te rog să mă primești să-ți fiu tovarăș, căci ne-om fi de folos unul altuia.

Voinicu-Infiorit luă pe Spanciog, dinnapoia lui pe cal, plecară amândoi și ajunseră la poarta uriașului. Spanciog dela spatele lui se făcu nevăzut. Voinicu-Infiorit ciocăni în porți. Ieși afară uriașul, care când îl văzu îl întrebă dacă-l mănăncă cu pielea. Voinicu-Infiorit îi zise:

— Păstrează-ți glumele pentru alții iar mie dă-mi cheile dela „Muntele Smeilor”.

Uriașul la aceste vorbe, sări ars în sus și voi să-i dea un pumn în moalele capului, dar Voinicu-Infiorit se năpusti cu paloșul și-l creștă în câteva locuri de-i țâșni sângele. Nu se știe cum dar Voinicu-Infiorit scapă paloșul din mână și se năcleștară la trântă. Se rostogoli unul peste altul și se luptară pe viață și pe moarte cam vreme de un ceas. Amândoi erau frânți de oboseală încât se făcură loarcă de sudoare care curgea cât nuca de pe ei. În cele din urmă Voinicu-Infiorit încălecă pe gâtul uriașului și prinse paloșul de mâner și când să-i dea lovitură de aleluia se auzi gemând:

— Nu mă omori, că-ți dau cheile și te duc la Muntele Smeilor, să-ți descuiu.

Uriașul fu pus să jure și să sărute paloșul. Apoi Voinicu-Infiorit îl lăsă să-ducă cheile și plecară spre Muntele Smeilor. Spanciog era în chip de umbră lângă botul calului.

Cum mergeau alături uriașul care-și luase de-acasă odată cu cheile și paloșul pe ascuns rămase puțin în urmă și-i trăsni pe Voinicu-Infiorit în șira spinării, unde pielea nu era unsă cu grăsime de șarpe. Voinicu-Infiorit căzu mort de pe cal și uriașul bucurat că scapă de un astfel de nădrăvan, porni înapoi, spre curtea lui. Atunci repede Spanciog svârli o haină fermecată pe Voinicu-Infiorit care învie teafăr ca mai înainte. Voinicu-Infiorit se aruncă pe cal și strigă uriașului:

— Inapoi, țartore unde ai plecat?

Uriașul o sfecli și nu mai zise nimic. Voinicu-Infiorit îl puse atunci să meargă înapoi ca altfel îl trimite pe lumea cealaltă.

După cale îndelungată au ajuns și la hruba pe unde se putea intra în peștera balaurului. Uriașul deschise și intrară înnăuntru. Spanciog se făcu și el nevăzut alături de dânsii. Cum mergea uriașul înainte în hruba de stânci, Voinicu-Infiorit îi puse piedică pe dinapoi, trase paloșul și-l omori. Astfel au scapă de uriaș. Atunci Spanciog îi spuse lui Voinicu-Infiorit:

— De acum vom putea lua fata lui Crizu-Impărat.

Merseră o bucată bună pe sub pământuri. Deodată se pomeniră în niște locuri neașteptate. Totul era parcă într-o altă lume. Acolo în sânul munților se deschidea o vale largă inverzită cu tot felul de pomi și grădini pline cu soare. Albastrul cerului era străveziu ca sticla și parcă se topea pe lacuri și izvoare. De atâta frumusețe Voinicu-Infiorit și Spanciog nu mai știuau dacă trăiesc cu adevărat ori visează. Apucară pe o cărăruie și se treziră în fața peșterii balaurului. Domnița, fata lui Crizu-Impărat era înnăuntru. O găsiră întinsă pe niște blănți scumpe, cu părul despletit și ochii triști. Fata recunoscu pe Voinicu-Infiorit, și-i spuse lui Spanciog că-l știe pe acest tânăr, de când stropea florile din grădina tatălui ei. Ea se lipi cu capul de pieptul lui Voinicu-Infiorit și-l rugă să scape, ma repede din ghiara aceluia balaur, care acum era plecat după pradă.

Voinicu-Infiorit luă fata și cu Spanciog înnainte, se întoarseră toți-trei pe cărăruia pe care au venit. N'apucară să intre în gârliciuul hrubei și se porni deodată o vijelie, de se sgâlția pământul, iar nouri negri ca smoala, căptușiră cerul și întunecară lumina soarelui. Se făcu noapte. Atunci fata zise lui Voinicu-Infiorit:

— Să ne grăbim, căci acestea sunt semne, că balaurul e mânios și se întoarce acasă.

Cum treceau grăbiți prin hrubă se împiedeau deseori de bolovani, ori colțuri de stânci. Dar la o cctitură căzură și se rostogoliră înpământați, unul peste altul. Se împiedecară de trupul uriașului. Au ajuns afară. Dar tocmai atunci venea șierând, balaurul cu douăsprezece capete. Voinicu-Infiorit trase paloșul și se repezi în el. Îi reteză trei capete dinntr-o lovitură. Atunci balaurul începua vărsa limbă de foc, care prăjeau și ardeau tot, ce atingeau. Dar Spanciog știind puterea focului îi dădu repede lui Voinicu-Infiorit, haina fermecată, să o ție într-o mână, drept pavăză, ca să poată lupta, căci para focului i-ar fi topit pielea de fier și i-ar fi muiat paloșul de oțel. Se mai o-pinti Voinicu-Infiorit de vre-o câteva ori, până-i înfipse paloșul în beregată și o sfărtecă. Tăe apoi și pe celelalte capete ale balaurului, iar trupul i-l ciopârți în zeci de bucăți. Balaurul muri și începu a ploua cu furtună, de credeai că Sf. Ilie spărsese fundurile dela toate butoaiele cerului... Stătu ploaia și bolta lui Dumnezeu se limpezi și soarele strălucea din nou curat.

Spanciog aduse calul feciorului de Impărat și-i zise că la întoarcere să oprească din drum la casa lui, unde până acum locuise uriașul. Apoi se făcu nevăzut.

Voinicu-Infiorit încălecă pe cal și luă fata călare dinnaintea lui și plecară. Când intrară pe porțile curții lui Spanciog, acesta le ieși înainte și-i primi ca pe cei mai de seamă oaspeți. După ce ospătară și se odihniră, Spanciog dădu în dar Domniței lui Crizu-Impărat, calul cel mai aprig și frumos din herghelile lui, iar lui Voinicu-Infiorit îi dăruie ca apărătoare un scut fermecat, tot numă din aur și bronz. Fata și feciorul de Impărat mulțumiră, încălecară pe cai și plecară spre curtea Domniei lui Crizu-Impărat. Au mers zi și noapte și au ajuns. Tatăl fetei își îmbrățișă copila și pe Voinicu-Infiorit și-i zise:

— Vrednic ești fiule, de toată cinstea casei mele și de azi înnainte, dacă fata mea ți-i pe plac, fii urmaș mândru al împărăției mele.

Voinicu-Infiorit făcu o plecăciune în fața lui Crizu-Impărat și adăugă:

— Slăvite Doamne, eu aici la curtea împărăției tale n'am fost cunoscut decât ca o slugă îndrăgostită de flori în grădina palatului din față. Dar, eu sunt feciorul mai mic a lui Asur-Banahu, care-și are împărăția în părțile de Răsărit ale lumii. Din cauză că frații mei mai mari se certau pentru domnie și aveau ură pe mine am plecat încobro am văzut cu ochii, lăsându-le lor moștenirea scaunului pe care tatăl meu, voea să mi-o hărăzească mie. Azi sunt prea fericit de bunătatea Măriei-Tale și rog pe Cel-de-Sus să te țină să trăești mulți ani străjuit de toate bunurile pământestii.

Crizu-Impărat îl sărută pe frunte și se așeză iar pe tronul lui de aur.

După ce Voinicu-Infiorit se logodi cu Domnița se duse la tatăl lui, Asur-Banahu, ca să-i dea de știre că s'a nșurat și că-l pofteste la nuntă împreună cu frații săi, pe care îi iartă lăsându-le lor împărăția.

Apoi Voinicu-Infiorit s'a întors acasă la logodnica lui și-a făcut o nuntă cum nu se mai pomenise.

CRITICA LITERARA

DAMIAN STĂNOIU: | „Duhovnicul Maicelor“ | (Edit. Cartea Românească)

O spuneam din capul locului: pentru toți cei cari, amăgiți de titlu, vor lua cartea părintelui Damian Stănoiu cu gândul precis de a găsi într-însa amănunte picante sau numai goana după senzational — ea poate constitui o dezamăgire. Ne grăbim, prin urmare, să risipim atmosfera care, fără a o parcurge, i s'ar putea crea de căetorii amatori ai cronicelor scandaloase și divulgărilor obscene. Nimic din ceace se bănuie, nimic din ceace se exploatează, nimic din ceace se țipă, nimic din felul cum se scrie. Nici senzational, nici indecent nici abuziv, nici legături amoroase, dar totul e simplu, liniștit, firesc, naiv, igenuu și duios. Aceasta dovedeste cu prisosință că părintele Stănoiu e într-adevăr un talent vlguros, că știe să scrie, că se pricepe să povestească, mai mult: că ne poate stăpâni cu ușurință fără să azeleze la niciunul dintre mijloacele moderne ale scrisului contemporan, că sfinția sa, prin urmare, fără să asculte de glasurile de sirenă ale acestuia și fără să se teamă că nu va fi interesant, că nu va găsi sprijin în masa cetitorilor, a scris așa cum s'a priceput: simplu, naiv, nou, neobișnuit, liniștit. E în aceasta fără îndoială, o mare învățătură de care și scriitorii dar și căetorii trebuie să țină socoteală. Din ea reiese și artificialitatea și — ca o urmare logică — succesul efemer al celor cari scriu după modă. Adevăratul artist se retrage în sine, își astăpă urechile la glasurile însinuante ale unei preținse cereri și înzănat în platoșa talentului (fără să se gândească la cetitori sau la meschinele venituri pe care le-ar putea realiza scriind așa sau altfel) se lasă condus de glasul inspirației intime. Se vrăjește pe sine — la privelista clipei retrăite — pentru a ne vrăji și pe noi. Și cred că marii iluminați au procedat todeauna așa. O dovadă — la noi — o constituie însuși genialul Eminescu care — într-una din „scrisori“ își mărturisese desgustul pentru astfel de scrieri. Lucrând așa, părintele Damian Stănoiu și-a dovedit (lucru pe care l-a făcut și în primele volume) absoluta independență a remarcabilului său talent.

Intr-adevăr, cetiți povestirea novelistică (pe care părintele Stănoiu i-a plăcut s'o intituleze, foarte potrivit „Duhovnicul maicilor“) și vă veți convinge că ea cuprinde una din cele mai măscătoare drame „destinate să se piardă „noveletă în năpraznică văltoare a terentelor vieți“ — drama sfâșietoare tănuită în inima asupră a părintelui Macarie, acest martir trimis la mărăstirea Ibănești „ca să duhovnicească pre maicile și pre surorile cele de obște“ și să le învețe „sfânta și dumnezeiasca Scriptură“.

Și caracterul dramatic reiese mai cu seamă din ultimul capitol în care părintele duhovnic își ia rămas bun dela maici:

...ca un bătrân inteligent pricepu și se supuse fără cârtire și fără multă nărere de rău. Peste două ceasuri părăsia mărăstirea maicilor, după ce mai întâi își făcuse datoria să însemneze la sfârșitul

Herovicarului: Iar după două zile am plecat, așa binevoind Dumnezeu“.

și — mai jos — când adresându-li-se, pentru ultima oară, le zice:

„Eu, carevasăzică, așa avea dragoste să mai viu, căci răutate într-o inimă mea niciodată n'a încăput. Dar osteneala nu-mi va fi spre folos, nici mie, nici celor ce, cu inima curată, m'or primi, fiindcă ne învață un înțelept părinte bisericesc zicând: În locul unde ai avut o supărare — au sat de-ar fi, au cras de-ar fi, au mânăstire, au casă singuratică, — nu te mai întoarce, căci altele vei întâmpina. Iar Mântuitorul Hristos, când a trimis pre sfinții săi ucenici și apostoli să propovăduiască neamurilor, așa îi sfătuia: „Când plecați dela cei ce nu vă vor asculta și nu vă vor primi pre voi, lăsați-le și praful de sub picioarele voastre. Adevăr grăiesc vouă: mai ușor va fi Sodomului și Gomorului, la judecată, decât cetății aceleia“.

E tragedia sfâșietoare a idealistului incorizibil, care n'a putut realiza decât foarte puțini („am pus începută într-o cetire și într-o înțelegerea scripturilor“), a omului de acțiune hotărât să plece din mijlocul acelora pe cari nu poate să-i întoarcă pe calea cea adevărată. Și lucrul e cu atât mai evident, cu cât umorul atât de caracteristic acestui plin de surprize povestitor, care se desprinde, cu toată discreția, fără șarjă, și fără a fi căutat din restul operii — de astădată dispăre, se volatilizează, lăsând loc liber celei mai sfâșietoare duioșii: maicile, pedepsite atât de aspru de părintele duhovnic, în loc să se bcură de această plecare, pe care ele au dorit-o și provocat-o, rămân „foarte măhnite“ și „obișnite“... „de întorsătura lucrurilor“: „cuvintele duhovnicului... așternuseră în biserică și pe fețele lor“ o impresionantă „țăcere de mormânt“. Nu mai vorbim despre grija ce au avut de a-i procura — la rezeală — merinde pentru drum, de încercarea de a-l întoarce, de silința lor de a-l face să nu fie supărat, cel puțin...

Dar să mă refer și la alte caracteristici ale acestei opere care ne atrage mai ales prin simplitatea și seninătatea ei clasică. Fără o intrigă abil întrepesulă, fără situații voit complicate, fără prea multe și oboșitoare povestiri lăturnice, fără pasuri nesfârșite și intervențiuni personale, ea se desfășoară calm și duios, după un plan nu numai de o precizie umitoare, dar mai ales de o limpezime cristalină, prezentându-ne numai *ceiace* trebuie și *cum* trebuie. E — fără îndoială — un evident progres în nuvelistica românească și au toată dreptatea atâți vânători de subiecte, să invidieze pe acest confrate care are puterea dumnezeiască de a da viață amănuntului, umilului, de a fi în măsură să ocupe peste 200 de pagini cu faptele petrecute, la o mânăstire de maici, numai în... 2 zile.

Și progresul e cu atât mai mare cu cât, la abolirea tuturor acestor împrejurări, se adaugă altele — în aparență indispensabile: aceea a timpului, pe care îl reduce la cuprinsul celor 48 de ore, a locului (toată acțiunea se petrece în mânăstirea Ibănești), a acțiunii care, în sensul etimologic, e aproape inexistentă, și a caracterelor — reduce la minimum

posibil: părintele Macarie, pedeșar maicile, pedealta.

E, se va recunoaște, un exces de discursiv, un model de povestire sintetică o pildă vie de conciziune artistică — n'evidență astăzi cand lăbărtarea și amerările constituiesc supremul ideal voitor — scriitori.

În astfel de împrejurări e firesc „Duhovnicul Maicilor“ să mulțumească pe toată lumea: pe iubitorii de artă, ca și pe cei de exotic; pe cei dintâi pr puterea de a emoționa, pe ceilalți — pr lumile nouă, necunoscute, prin practica religioasă, prin atmosfera mânăstirească pe care li le desvăluie.

Ea mulțamește însă mai cuseamă moralisti — cari văd că, în fine, și secul românesc a ajuns să dea sute de pagini fără a exploata trivialul (și, Doamne, ce mediu minunat ar fi avut pântele Damian Stănoiu dacă ar fi vrut și — ceace e mai grav: chiar pe propovăduitorii dreptei credințe, cari — astădată — au pierdut ocaziunea de a nu fi ridiculizați.

Părintele — scriitor a fost, trebuie recunoaștem generos: și-a menajat (bun înțeles: pe cât a fost posibil!) confrății.

Dar ceace, fără discuțiune, constituie cel mai mare, cel mai de preț merit acestei povestiri clasice este stilul, c'vintele și expresiunile, formele, întorsăturile în care Sfinția Sa își desvăluie roul chiar părintele Stănoiu s'a întrec pe Sine, pe de o parte prin unitate desăvârșită a exprimării atât proprii, precize și firești, pe de altă parte prin adăugare, — grija cu care pînă la gura fiecăruia dintre personaje — grul său natural și specific. Sunt, pe urmare, în această carte două graiuri unul aproape obișnuit, comun — acela al maicilor — pe care îl întâlnim și celalalte cărți al Sfinției Sale, altul — totul original și izolat — graiul păntelui Macarie — stropit cu nireasma și haismului, a stilului biblic — vorbir omului în mîntea căruia n'au răsunit decât glasurile stinse ale cărților veche bisericesti.

Am citat mai sus unele fragmente. Mă bine de 3/4 din carte vine să li se alture și — odată cu ele — un vocabular stângaciu, mirosind a busuioac și a fete de mânăstire, o limbă colorată, bogă în forme dispărate și în inversiuni felcîte, un stil sănătos, colorat, plastic, trăgător și moale — stilul marilor c'ndre ale scrisului și amvonului românesc pe care părintele Damian Stănoiu s'priceput, cu remarcabila-i putere de tănuție, să-l readucă în vigoare, să-l face să rețrească aieve.

În felul acesta, noua d-sale carte, prezintă, pe lângă interesul pur literar, un al II-lea: acela de a ne transporta prin ajutorul limbii sale sănătoase, arhaic-românești, cu câteva sute de a tușapei, în timpurile viirege ale mărăstirii descălcători ai cărții și culturii românești — după chipul și asemănarea c'ndre scrie și grăește întru toate fericiți părinte Macarie, „când a fost anul 1919 dela nașterea Domnului nostru Iisus Hristos iar, dela zidirea lumii 7423...“ 15 ale lunii lui Florar, în ziua prășnului cuviosului păntelui nostru Pahomie c'ndre Mare“...

PAUL I. PAPADOPOUL

plastica

EXPOZIȚIILE ACTUALE

— SALA MOZART —

de MIHAIL GH. CONSTANTINESCU

PICTORUL G. CATARGI

Astăzi mai mult ca oricând goana nebună după bani se manifestă sub aspecte variate și din nefericire descurajatoare.

Atmosfera pare încărcată, criza ia locul unde insuccesul a înlocuit avântul aspirațiilor primordiale, iar oameni devin din ce în ce mai sceptici. Până și pictorii au transplănat ecoul muiimii în nuanțarea culorilor lor, dându-le învelișuri de întineric constant și puțin plăcut în același timp.

Apar totuși pe alocurea pictori și din aceia, cari contopindu-se întru totul cu idealul inoculat de arta frumosului, debarasați de ideea materialistă a timpului, negândându-se la ziua de mâine, în avântul lor sublim creiază cu adevărat. Și printre aceștia nu cred că am găsi, dacă l-am așeza și pe pictorul G. Catargi.

D-sa nevoind a ține cont așa de mult de curentele timpului — și în deosebi ale lumii apusene — cari din nefericire se găsește în contradicție cu evoluția artistică, prezintă lucrări, ce evidențiază mersul normal, înaintător al minuciozității artistice care de altfel a fost punctul eficient al formațiunii sale cu om de artă.

Pictorul Catargi ne oferă în primul rând sub o factură de aleasă îngrijire stilistică, portrete. Astfel vedem viu în fața noastră: „Samsarul”, „Spaniola”, „Cerșetorul”, „Comisionarul” ș. a. m. d. Toate însă sunt pătrunse de un puternic realism adecuat în chip minunat unui sănătos colorit.

Trecând mai departe, apar fără să vrei, nu numai prin mărimea lor, dar în deosebi prin adâncă sensibilitate sub care sunt redată, trei nuduri; ele reprezintă prin excelență, cea mai cumplită lovitură adusă modernistilor de tarabă, cari au ridicat nu de puține ori, treptele sălii; Mozart!

În altă ordine de idei — de altfel ideea domină întreaga expoziție a pictorului basarabean — găsim prinse în pânze destul de numeroase, peisajuri redată cu o vervă ce nu întrece puterea de fidelitate în descernământul realității. Astfel în „Cheiul Dâmboviței”, „O zi de primăvară”, „peisaj de iarnă”, „În Ianuarie”, „Iarna la mare”, precum și în „Vagabondul”, „Căratul de lemne”, „După masă” etc. se vede adâncă înțelegere a expozantului care îl așează într-o lumină de puternică deținere a talenului artistic.

Expoziția pictorului G. Catargi deschide privirea spre un orizont de semnală măiestrie picturală.

PICTORUL S. I. TRIESTER se complace mai mult în categoria pesimiștilor; coloritul său e dominant de un atare aspect.

Natura moartă este spendid redată, tocmai din cauză că este moartă și

prin urmare întunecoasă. „Tufănică ruginită”, „Gutue”, „Tulpine”, „Stânjenei”, „Compoziția”, apar sub un aspect real și de foarte puține ori exagerat în nuanțare. Astfel crisantemle albe, deși albe, se reliefează mai mult în gris.

Trecând la peisajuri, pictorul Triester a avut grijă de a le prezenta cu oarecare cochetărie pe alocurea destul de puternică, redând niște priveliști de aleasă realitate picturală.

Ceeace însă isbește pe vizitatorii expoziției pictorului Triester sunt desenele în general, portretele în deosebi. „Biserica Sf. Antim”, „Grădina Icoanei”, „Cap de studiu” și mai cu osebire „Nud-studiu”, îl așează pe expo-

G. CATARGI: În Ianuarie.

zant, cu merit în fruntea artiștilor din această direcțiune.

În general lucrările pictorului S. I. Triester, îl evidențiază ca fiind pătruns de alese calități picturale, ceeace îl angajează și pentru viitor.

Sala Mozart: HENRY VINTILESCU ȘI C. CONSTION.—Desigur faptul că doi artiști expun lucrările lor în aceeași sală nu poate fi privit decât ca un semn de egală sau cel mult apropiată mentalitate artistică. Nu cred că ar putea fi cineva care să marcheze diferențieri dintre două tratări, tocmai printr-o alăturare cât mai evidentă.

Atât d. Henry Vintilescu — care nu este debutant — cât și d. C. Constion prezintă talente remarcabile, ce totuși pot fi ușor separate unul de altul. De aceea să vorbim de fiecare în parte.

Pictorul H. Vintilescu — artist din

tată în fiu, are o deosebită predilecție spre peisajuri marine, iubește marea, în deosebi cea agitată. Puternica sa redare coloristică se vede în special în efecte de noapte: Sabarul, Constanța-port, Marea agitată, capul Midia, Casă turcească din Mamaia ș. a. m. d.

În general toate tablourile pictorului Vintilescu respiră o seninătate ce reușește să te transporteze — nu de puține ori — în acele locuri ce le evocă cu multă putere de pătrundere a realității, evidențind prin aceasta posesiunea unei alese stilizări alături de o măiestrie coloristică.

Dacă trecem la pictorul CONSTION trebuie să facem aceleași remarcă, cu deosebire că la d-sa nu se vede fixată încă, predilecția spre un anumit gen artistic. Desigur că un artist când are acest curaj, se lovește în mersul său, de unele lucruri ce pot fi definite: contrariu mentalității lui proprii. Sunt însă de ajuns să studiezi anumite lucrări ale pictorului Constion spre a-l califica la justa lui valoare.

Astfel acele minunate aquarele foarte sugestiv intitulate: stufăriș, barca, idilă, corăbi; cu pânze, crucea precum și câteva admirabile troite redată într-un colorit ce marchează vechimea lor, ne face să întrevădem în debutantul de astăzi o valoare remarcabilă.

Tot în sala Mozart expune câteva estampe japoneze, domnișoara *Dolly Vintilescu*. Ele sunt redată sub un aspect plăcut și interesant în același timp, prin coloritul lor specific — oriental — și tratarea de o delicateță vădită.

Sala Ileana: LUCIA DEMETRIADE BĂLĂCESCU ȘI MILITZA PĂTRAȘCU. În timpul din urmă metoda ca pictorii să expună mai mult la un loc, se generalizează pe timp ce trece.

Desigur că poate fi interpretată în primul rând, ca o repercusiune a crizei economice și în domeniul vieții artistice.

Astfel și la Cartea Românească expun d-nele Lucia Demetriade Bălăcescu — pictură — și Militza Pătrașcu — sculptură.

Picturile d-nei Bălăcescu sunt de o factură severă și pe alocuri denaturată. D-sa a vroit să ne prezinte tipuri ce întrec specificul; acest lucru scade mult din valoarea ce ar putea să o prezinte lucrările sale. Astfel portretele — în deosebi — sunt tratate într-un colorit puțin atrăgător. În orice caz dacă d-na Bălăcescu Demetriade a vroit să fie refractară a frumosului, apoi a reușit cu prisosință.

Sculptura d-nei M. Pătrașcu este interesantă nu numai prin puternica sa expresivitate cât mai ales, prin armonia formelor. Astfel „tors” reprezintă prin excelență frumocul stilizat. În orice caz atmosfera ce realizează d-na Pătrașcu este superioară din toate punctele de vedere.

AȘA ȘI-AȘA...

INTR'UN BILANȚ AL ANULUI 1929, ni se vorbește, între altele, pe deoparte — despre volumele mai vechi: I. Teodoreanu — *Turul Mălenei*; Cezar Petrescu — *Intunecare*; I. Minulescu: *Corigent la Limba română*; L. Rebreanu — *Ciuleandra*, *pedealta*, despre atâtea neapărute încă...

Nu pricepem un lucru: de ce totuși autorul susține că se ocupă de producție literară a anului expirat? Vina cea mare o poartă însă cei ce îi păresc și plătesc astfel de ineptii.

AUTORI REPREZENTATIVI pentru anul 1929, ar fi, după acelaș priceput bilanțier: I. Peltz, E. Relgis, Leon Ferraru și... A. Dumbrăveanu-Pinguin.

Și să se mai susțină că asemeni deținători de conde, cari înțeleg să facă politică de rasă la fiecare prilej, nu înșeală, cu știință și voință, opinia publică.

REVISTE REPREZENTATIVE pentru acelaș an, vor fi desigur: *Bilete-le de papagal*, *Rampa* și... *Umanitarismul*. Mă întreb numai: cum poate mînti cineva în așa hal, Mai mult: cum se poate mînti pe sine însuși — inducând în eroare o masă de cetitori docilă și lipsită de experiență.

IMPARTIALITATE se poate numi atitudinea care respiră din următoarea notiță a aceluiaș: Iată-le:

„Falanga și alte publicații ale d-lui Mihail Dragomirescu au publicat articole abracadabrante ale maestrului și au adus laude maestrului”.

Trecând peste stilul unui asemenea reportaj — nu putem lăsa nesublințiată această atitudine de adevărat calomniator.

ȘI LIPSA DE OBIECTIVITATE a acestui cronicar se evidențiază la capitolul editurilor care cuprinde: *Adevărul*, *Cartea Românească*, *Ancora Națională*, *Ciornei* și... *Gazetarea* și mai ales la vorbirea care subliniază activitatea fiecăreia.

Iată: despre „*Cartea românească*”, editura cea mai activă, ni se spune doar atât: „prezintă, în fiecare lună, cel puțin 2 cărți literare”, pentruca, în legătură cu „*Ancora d-lui Benvenisti*” tonul să devie deodată elogios: „face mari servicii literaturii originale”.

Natural că, pentru un asemenea judecător obiectiv, „activitatea editurii Națională condusă de entuziasmul d. S. Ciornei care a isbutit să prezinte câteva lucrări de mare interes”, va fi, nici mai mult, nici mai puțin decât „excepțională”.

E, fără îndoială, cea mai bună dovadă de independență.

DACA AR FI TRAIT EMINESCU e titlul unei anchete pe care o înregistrează „*Vremea*” în numărul de Crăciun. Din răspunsurile, uneori destul de interesante, altele numai bizare, spicăm: „Viața lui nenorocită a provocat, într-o măsură, simpatia publică. Opera lui rămâne însă mare și fără tomurile bio-

grafice care s'au scris în jurul figurii lui omenesti” (L. Rebreanu).

Nu soarta lui nenorocită a provocat simpatia unanimă de care se va bucura în vece. Aceasta s'a petrecut în adevăr atunci imediat după moarte. Eminescu de azi e detașat complet din rama biografică „romanticoasă” (N. Crainic).

„Situția literară? Ar fi fost desigur discutată și contestată de modernism și futurism din habilonia noastră literară” (C. Moldovanu).

„Poezia lui adevărată nici azi nu e simpatizată; Eminescu e un mare necunoscut un greșit înțeles”, (Camil Petrescu).

„Viața lui nenorocită, așa cum a fost exploatată de necroforul postumi, cred că i-a trivializat memoria” (O. Han).

„Cred că sfârșitul lui tragic și popularizarea unică lui aventurii sentimentale au contribuit mai mult decât valoarea operei sale literare, la simpatia publică de care va continua să se bucure ca un adevărat erou de legendă națională” (Ion Minulescu).

Ne impresionează în mod neplăcut faptul că, printre persoanele anchetate, se găsește și celebrul d. Vladimir Streinu care e atât de... strein de opera lui Eminescu, încât nu s'a dat înapoi să-l numească „mandolinist genial”.

N. BELDICEANU TATAL (POETUL) este amintit, cu pietate prietenească, de d. Barbu Lăzăreanu într'un număr recent al „*Adevărului*”. După ce ni se amintesc începuturile modeste (din cauza limbii) ale acestui versificator, d-sa insistă asupra poemei-elegii „*Sorin*”: „o adevărată capodoperă”, în care a dispărut retorismul filosofilor de odinioară și didacticitatea insistență a pastelurilor sale cu aliterații”.

Încă odată: de ce d. B. I., nu-și ia sarcina unei antologii a operei poetice lăsate de acest nefericit? Mai ales, că are și unde o tipări.

„**ZODIA BERBECULUI**” se numește foarte interesantă și extrem de spirituală causerie pe care (în „*Curentul*” dela 6 Ian. 1930), o publică marele nostru ironist d. G. Topârceanu. Sunt reflecțiuni pline de umor și de fantezie în legătură cu cel mai primejdios animal (cum îl numește d-sa) automobilul care, uneori, „capătă instincte de berbec”. E, în acelaș timp, o sarcă minunată la adresa viteziilor automobilului care „este întotdeauna foarte grăbit: are aerul că scapă trenul”. Plin de spirit este — îndeosebi finalul în care ni se vorbește despre chipul de înmulțire al automobilelor.

Se poate, deci, conchide: d. Topârceanu e într'adevăr ineptizabil.

BULETINUL CĂRȚII ROMANEȘTI a apărut și în al 12-lea număr, având pe copertă pe părintele Damian Stănoiu. Îscusitul povestitor cu al cărui „*Duhovnic al mameilor*” anul literar s'a încheiat atât de fericit.

Foarte bogat capitolul. Drept, legislație E, fără îndoială după ramura literară, direcțiunea în care se serie cel mai mult. Din nenorocire și aici, pe lângă atâtea studii serioase, se strecoară destule broșuri de umplură a cărora modestie de conținut contrastează uimitor cu prețul fantastic.

DOUX VOLUME DE POEZII care pa a fi două meritoase popasuri în scris actual sunt: *Acordurile d-lui C. St. C. zaco și serile cătunului* — ale d-lui Pop. Marțian.

VOR APARE (în editura „*Cartea Românească*”): Lucia Mantu — *Umbre chinezesti*; G. Ibrăileanu — *Fioruri literare*; Adrian Maniu — *Jupânul făcător de aur*; Paul I. Papadopol — *Un sol al războiului*; poetul St. O. Iosif.

DIN „SCRISUL NOSTRU” o interesantă caracterizare a lui Sadoveanu (de G. Tutoveanu):

„Trăindu-și copilăria sub orizont larg și înflorit al Moldovei, în urlete viferoase ale vijeliilor, de zăpadă și cântecul molcom de ape și de lunci, din valea Siretului: împlinindu-și an de an viața cu tot sbuciumul neamului din care s'a născut: aplecându-și iubitor ureche spre miile de doinași ai brășei; și h minându-și sufletul din cercetarea multitudinii de suferinți, de lupte și de ghrii al trecutului... Sadoveanu crește niștit și puternic, din adâncurile pământului românesc, întocmai a stejar care adună, în frunzișu-i lucitor și trâmbișurile cumplite ale furtunii, și susuri astâmpărat al nopților de vară”.

Revista e bine scrisă, precis tradiționalistă și susținută de numeroase tălente locale, care dovedesc din plin că *Bărbatul* nu-și uită indeletnicirile literare.

P. I. P.

A apărut de curând, în editura *Cărți Românești*, volumul de proză: „*PORUNCA A ZECEA*”, datorit distinsului și cunoscutului scriitor, d-nul Constantin Krițescu. Prețul 75 lei.

De asemenea în editura „*Ciornei*” a CEZAR PETRESCU, cel mai fecund romancier al nostru, a publicat de curând într'un elegant volum romanul: „*Calea Victoriei*”, pe care-l vom recenza într'unul din numerele viitoare. Cu ocazia aparițiunii romanului de mai sus, revista „*Cronicarul*” i-a închinat întâiului său număr cu următoarea dedicație pusă la capul primei pagini: „*număr consacrat romancierului Cezar Petrescu, la apariția noului și vigurosului său roman social „Calea Victoriei”*”.

E o atențiune delicată pe care vigurosul și fecundul romancier o merită și prisosință.

Il felicităm călduros și-i dorim acelaș spor la muncă; aceeaș putere de creație și aceeaș fantasmă prodigioasă.

Articolele din „*Cronicarul*” sunt serenate de penele competente și valoroase ale d-lor: Tudor Arghezi, Ghib. I. Mihăescu, G. Topârceanu, Ion Dumitrescu, Lascăr Sebastian, Emil Dorian, etc.

Revista „*Cronicarul*” dela primul număr își anunță programul și scopul apariției sale, astfel: „*Cronicarul*” apar de gândul de a sluji cartea românească de a răspândi literatura noastră în toate colțurile țării”.

Intr'un ceas bun.

SCRIO.

literara

o seama de cuvinte

Regina Marii-Antoineta prefera trupa care juca în Versailles celei care era angajată să joace la curte. Făcuse chiar abonament anual, și se ducea din când în când cu principesa de Lamballe și asista incognito într-o loje de lângă scenă, ce-i fusese rezervată. Din toate genurile de spectacole prefera pe cele cu muzică. La un spectacol de operă, actorii pe scenă mâncau o supă de varză. Miresul apăsător al supei ajunsese până în loja reginei căreia îi făcu mare poftă și ceru directorului să-i dea voie să ia parte la ospați. De atunci a rămas tradiția că de câte ori se juca operă se juca pe scenă la masă un tarâm în albus, partea reginei.

Întro zi Ludovic al XVI-lea avea intenția să se ducă la operă la un spectacol de balet să vadă, pe celebrul prim dansator al operei din acea epocă, pe Vestris. Imediat ce se anunță vizita regelui la teatru, Vestris fu înștiințat de dorința regelui.

— Nu voi dansa în această seară, răspunse Vestris.

— Dar regale te roagă să dansezi!

— Sunt dezolat că trebuie să refuz pe rege, dar îmi este imposibil să dansez! Fără trimiși o sumedenie de persoane să intervie la Vestris să danseze, dar toate fură refuzate. Atunci Vestris pentru refuzul și necuviința lui fu dus și închis într-o furtăduță. Acolo primi vizita tatălui său.

— Nu pricep, zise tatăl, de ce nu ai vrut să dansezi; eu cred că tu ai cerut contra regelui! Tu știi foarte bine că familia Vestris nu a avut nici o dată nimic contra familiei Bourbon! Îți interdic pe viitor de a strica raporturile între aceste două familii.

Napoleon în timpul expediției la Berlin, juca într-o zi cărți cu generalul Rapp.

Cum în fața lui avea o mulțime de napoleoni luă un pumn din ei și îi lăsa să cadă din mână cu șgomol.

— Nu este așa, spuse Napoleon, adresându-se generalului Rapp, că Prusienilor le plac foarte mult acești mici napoleoni?

— Păreră mea, Sire, răspunse cuceritorul Rapp, este că Prusienilor le place sau mi se preferă în schimbul acestor mici napoleoni... pe cel mare!

La ultimul bal dat în onoarea familiei regale din Neapole, pe care-l dădea ducele d'Orleans la care asista chiar regele, Carol al X-lea minunat de frumusețea galeriilor dela Palais Royal, spuse lui La Fontaine.

— Dumneata de ce nu ești în stare să-mi faci ustfel de lucruri frumoase.

Pentru că nu mi le-ai comandat Sire, răspunse La Fontaine.

bazar

CONCURENȚA NAVALĂ ÎNTRE ANGLIA ȘI STATELE-UNITE

În cursul anului 1929, Statele Unite au prevăzut în buget pentru flotă o sumă de vreo 475.000.000 dolari, față de cei 274 milioane dolari cât prevăzuse Marea Britanie. Președintele Hoover a declarat nu de mult, că dacă nu se va ajunge la un aranjament pentru reducerea flotei în conferința dela Londra, Statele Unite vor fi obligate să cheltuiască, în cei zece ani următori, suma de 1.200.000.000 dolari, pentru construcții navale. Această sumă reprezintă mai mult de jumătate din taxa federală pe venit realizată anul trecut.

Exceptând Marea Britanie, Statele Unite au devenit cea mai puternică putere financiară și economică din lume. Acest stat are o populație mult mai mare de cât a oricărui alt stat din Europa, exclusiv Rusia. Investițiunile lui externe ating formidabila sumă de 15 miliarde dolari; în 1928, comerțul său extern a fost aproape egal cu al Mării Britanii.

Trusturile americane înstălesc fabrici în mai toate țările impotante de pe glob.

Deși Statele Unite e unul din statele ce se bazează mai mult ca oricare altul pe resursele interioare, fabricile americane însă sunt tributare pentru materie primă statelor străine.

Actualmente flota americană este mai puternică decât flotele combinate ale tuturor națiunilor din Europa, fără Marea Britanie... Flota britanică este, totuși, mai mare de cât aceea a Statelor Unite. Timp de trei sute de ani, imperiul britanic a susținut principiul supremației mărilor.

Cu toate acestea, la sfârșitul războiului mondial, guvernul britanic și-a dat seama că Statele Unite erau suficient bogate spre a bate orice altă țară într-o cursă de construcții navale, eventualitatea unui război cu Statele Unite nepunând nici măcar să fie discutată. De aceea, în conferința dela Washington, convocată de președintele Harding, în 1921, imperiul britanic a abandonat, de voie bună istoricului principiu al supremației mărilor și a acceptat o poziție de egalitate cu Statele Unite, în ce privește vasele de război.

Din nenorocire însă, conferința dela Washington n'a isbutit să ajungă la o înțelegere pentru limitarea tonajului așezării echipaj auxiliar, adică al crucișătoarelor, distrugătoarelor și submarinelor. Din 1922 primejdia concurenței navale între Marea Britanie și Statele Unite, în ce privește echipajul auxiliar, mai ales al crucișătoarelor de 10.000 tone, a crescut.

În 1924, Marea Britanie, Franța, Japonia, au lansat acest nou tip de vas de război. Statele Unite au dispus să se construiască astfel de vase în același an.

Unul din scopurile conferinței navale dela Londra este acela de a se pune o stavilă concurenței ce și-o fac cele două mari puteri în privința construcției de crucișătoare.

caricatura zilei

NEGUSTORUL DE VECHITURI

— Nu prea merg afacerile?

— Nu tocmai bine, din cauza crizei financiare și concurenței din America...

CONSOLARE TARDIVĂ

— Ascultă dragă Anatol, relativ la mica noastră neînțelegere, m-am gândit, că tot tu aveai dreptate...

COPIII

— Ia spune-mi domnule: nu-i așa că porți doar un ochelar numai din spirit de economie?!

(Dimanche illustrée)

PROLOG

DIN CIOCOII VECHI ȘI NOUI

de NICULAE FILIMON

Nimic nu este mai periculos pentru un Stat ce vrea să se reorganizeze, decât a da frâiele guvernului în mâinile parveniților, meniți din concepțiune a fi slugă, și educați într'un mod cum să poată scoate lapte din piatră cu orice preț!...

Platon a zis cu două mii de ani înainte de a lua noi, pana în mână, ca să descriem pe ciocoi, că un om, ca să poată deveni cetățean onest, mai întâi de toate, că să fie născut în frica lui Dumnezeu, și din copilărie până la maturitate, să trăiască înconjurat de oameni vicțuoși și drepti.

Ciocoiul este, totdeauna și în orice țară, un om venal, ipocrit, las, orgolios, lacom, brutal, până la barbarie și dotat de o ambițiune nemărginită, care eclată ca o bombă pe dată ce și-a ajuns ținta aspirațiilor sale.

Peșnișă în care cresc acești inamici ai onoarei și ai tuturor virtuților cetățenești, este mai totdeauna casa bogatului și mai cu seamă a bogatului parvenit. Aci vine ciocoiul umilit și cere a servi pe boier pentru: o bucată de pâine, o cameră de dormit și un vestmânt, ca să se apere de asprimea frigului.

În anii dinții, aceste vulpi cu două picioare, cari întrec în ipocrizie și viclesug pe cele cu patru picioare din fabulele lui Esop și La Fontaine, petrec împreună cu servitorii cei îmbătrâniți în păcate de tot felul, îi studiază cu cea mai mare atențiune, în cât la douăzeci de ani, ei știu foarte bine cum să fure cloșca depe ouă fără să cârăie: cu alte cuvinte: știu cât să fure dela aprovizionarea de toate zilele, cât dela aprovizionările cele mari, cât dela arendările moșiilor și alte mai multe transacțiuni ale casei boieresti în care se află servind.

Știm cu toții că între slugile dela casele bogatilor, ca în toate meseriile sociale, există o ierarhie oarecare. Ciocoiul dar, își începe uneori cariera de la postul de rânduș; iar alteori dela lacheul ce se pune în coada trăsurii boierului, devine cu încetul sufragiu, apoi vătaf la curte, iar mai pe urmă se face și el boier, și cu toate că unii și alții îi zic în deriziune *boier făcut*, copiii lui însă devin boieri și fii de boier.

În timpul pe cât ciocoiul umblă după trăsura boierului, el află toate slăbiciunile stăpânului său și îi ajută cât poate, ca să și le împlinească în paguba lui și în folosul său. Se întâmplă însă, de multe ori ca stăpânul ciocoiului să aibă și virtuți, dar aceste lucruri păstrate nu pot să intre în capul și în inima cea triumfătoare și îngustă a ciocoiului, plecat pe drumul de a deveni om mare cu orice preț.

Ca sufragiu se obicinuește atât de mult cu mâncările delicate, încât nu mai poate să trăiască fără: friptură de fazan, brânză de Parma, salam de Verona, conserve de Franța și vinuri din cele mai celebre dealuri ale Europei. Astfel dar, când ciocoiul ajunge la gradul de vătaf, este corupt moralicește și fizicește până la măduva oaselor.

Înălțat la acest din urmă și mai su-

prem grad al slugăriei, ciocoiul devine prevăzător ca un prezident de cabinet... din Europa. Ideea ce-l preocupă ziua și noaptea este de a afla metoda prin care să-și facă stare. Diferite planuri i se prezintă în imaginațiune, unul mai întunecos decât celălalt; le studiază pe toate și găsiindu-le realizabile, le pune în lucrare fără muștrare de conștiință.

S'a zis de mai mulți filozofi și cărturari, că conștiința este cel mai aspru jude al criminalului. O fi, nu dăgăduesc: dar vătaful dela curte cunoaște mijlocul de a și-o face din aspru judecător, un consilier întocmai după cum îi trebuie lui.

El zice în sine: „Tot omul este creat de Dumnezeu, cu dreptul de a se hrăni pe pământ: de ce dar unii oameni au mai mult decât trebuie, când alții n'au nici chiar mijloacele necesare spre a se susține? De ce unii sunt puternici și alții neabăgați în seamă? De ce unii stăpânesc pământuri întinse, iar alții nu au nici chiar pământul necesar spre a se înmormânta? Aceasta este o stare de lucruri anormală” — zice înțeleptul vătaf de curte — „și câtă să o combată din toate puterile”, adăgă el.

Astfel dar, omul nostru, mergând din raționament în raționament și din deducție în deducție, devine comunist, fără știerea lui, și începe a pune în lucrare această doctrină atât de frumoasă și egalitară în aparență, cât este de hidoasă în fond.

Nu trece mult și ingeniosul vătaf de curte se pune cu ardoare a nivela starea societății după un metod mult mai practic decât al adevăraților comunisti. Încercarea reușește de minune; starea comunistului se îmbunătățește cu aceeași repezițiune cu care se ruinează a stăpânului său. Își cumpără: moșioare, vițoșoare și alte diminutive de acestea, cari fac viața lesne și plină de plăceri.

După ce a ruinat de ajuns pe nenorocitul boier, care nu l-a lăsat să piară de foame pe drumuri, și după ce și-a luat rangul de *Pitar*, la care nu este vătaf să nu aspire, omul nostru caută un pretext și părăsește casa stăpânului său, tocmai atunci când acesta simte cea mai mare nevoie de dânsul.

Este cunoscut că omul îmbogățit prin furtișag, nu se satură niciodată de avere, oricât de bogat ar deveni; ci din contra caută noi mijloace de a-și mări bogățiile. Căsătoria dar, devine pentru dânsul o nouă mină de exploatare. Se propune ca ginere pe la toate fetele bogate; trimite samsarii de căsătorie în toată țara și nu se însoară decât numai atunci când găsește o zestre după placul lui, fără să se turbure cât de puțin, dacă femeia cu care își leagă soarta este: jună frumoasă și crescută bine sau slută și depravată.

Omul ce se însoară numai pentruca să-și mărească starea, niciodată nu ia soție bună. Ciocoiul știe și aceasta, dar îi pasă foarte puțin, căci el nu are altă țintă decât realizarea planurilor sale celor ambițioase. N'apucă să treacă luna de miere, și casa ciocoiului devine o ca-

fenea în care se adună toată lepra societății. Soția sa devine o Mesalina; și pișă se nasc, Dumnezeu mai știe cum cresc împreună cu slugile, și tocmai că ajung la gradul cel mai înalt al corupțiunii, îi trimite în Franța ca să învețe carte.

Nenorocii copii, lipsiți de educațiune morală și neîntăriți prin virtuți și exerciții de onoare învățate din casa părinților, cum ajung la porțile Parisului cad în mâinile femeilor și junilor cel stricați cari îi depravează și mai rău iar când se întorc în patrie, în loc adică cu dânsii lumina Europei civilizate, nu aduc decât viciul și depravare sau, dacă vreunul dintr'ânsii reușește, învață câte ceva, această cultură intelectuală, nefiind susținută de o educațiune morală, produce mai mult rău decât bine nenorocitei țări ce hrănește în sânul semenea viperă.

Ciocoiul s'au puia la ciocoi, ajuns de stat, se deosebete de omul onest pe mai multe fapte, dar mai cu seamă pe purtarea sa. El nu se pronunță definitiv pentru nici o doctrină politică, nu face adept credincios al nici unui partid — nu doară că are spiritul drept și nepărtinitor, ci ca să poată exploata și odată toate doctrinele și partidele în folosul său.

Amorul de patrie, libertatea, egalitatea și devotamentul: sunt vorbele sacre mentale ale ciocoiului, pe cari le rostesc prin adunări publice și private; dar în aceste virtuți cetățenești, de cari face o tăta pompă, nu sunt decât treptele scării pe care vrea să se sui la putere; și tocmai neor, când ele nu servă deajuns, se aleargă la străini și primește dela dânsii posturi în țara sa.

Ajuns la gradul de mărire, pentru care a comis toate miselile, a suferit toate umilțele și a declamat, fără a simți, toate virtuțile din lume, ciocoiul își ridică masca ipocriei: dela ochi, și se arată lumii în mizerabila și tricioasă goliciune a sufletului său celui mic.

Inima lui, asuprită: de suferințele, de umilțirile și înjosirile prin care a trecut, devine incapabilă de orice simțământ frumos și uman. Libertatea presoci îl supără, căci descoperă inicitățile vieții sale și nu-l lasă să despoale de averi pe stat și pe particulari: funcțiunile stărilor îi împarte la ciocoi cu cea mai mare prodigialitate, și ca să se poată folosi de bine de orânduile în serviciu își recrutează un ciocoi tot de calibrul său, și speculează printr'ânsul pâinea nenorocitorilor funcționari.

Iată tipul ciocoiului din toate țările și mai cu seamă din țara noastră, unde lumina adevăratei civilizațiuni n'a risipit încă norii cei groși ai ignoranței și ai depravațiunii. Iată tipul ce ne propunem a urmări în deosebitele faze prin cari el a trecut în secolul nostru, dela ciocoiul cu anterii și cu călinări la brau al timpurilor fanariotice, până la ciocoiul cu frac și cu mânusi albe din zilele noastre.

carti redactate în extrase

VIATA BOEMULUI HENRY MURGER

de GEORGES MONTORGUEIL

In biografia de față, Murger apare ca un boem de rassă, care și-a potolit elanul tinereții în mediul nemurișor al cartierului latin. Aci a cunoscut adevărată viață, a cărei imagine vie este celebra lui capo d'operă Boema, unde și-a concretizat toată filosofia optimistă. Figura lui Mimi va răsbate timpurile și va emoționa încă sfârșitul atâtor generații de intelectuali cari, vor respecta sincer, odată cu sfârșitul ei tragic, și viața lor de boemi, din tinerețe.

Louis-Henry, tânărul boboc care avea să înflorească mai târziu în reuniunile boemilor artiști, s'a născut în ziua de 27 Martie 1822. Copilăria și-a petrecut-o, ca un vis frumos, la părinții săi. Tatăl său era croitor și spera, cu multă bucurie, să poată lăsa fiului său meșteșugul ca și atelierul. Anii treceau și profiul bolnăvicios al lui Henry căpăta frăgezime și culoare. Hoinărelile din stradă, unde își petrecea cel mai mult timp, îi deschisera tânărului Henry gustul pentru vagabondaj. Era ca o albină care nu poate încă să zboare, dar care abia așteaptă timpul când va colinda din floare în floare. Încă dela vârsta de zece ani Henry se îndrăgostește de o tânără fată din apropierea lui, careia îi cânta române improvizate de el și cântece eroice. Tânăra so distrează. Dar micuțul suferă mult când află adevăratele sentimente de prietenie pe care această fată le arată. Mai târziu, căsătorită, își va aduce aminte cu mult drag de timpul când Henry îi declara dragostea prin cântecele sale.

Abia terminată școala elementară, tatăl vrea să-l bage într-o școală de meșteri de unde să iasă, peste câțiva ani, maestru pentru branșa sa pe care i-o destinase și lui. Mama sa se împotrivesc cu cea mai mare înverșunare. Ea nu vrea să facă din fiul său decât un om adevărat, cu învățătură. Cerbicia tatălui nu s'ar putea învinge nici odată, dacă n'ar interveni d. de Jouy, un fel de binefăcător al cartierului care convinge pe tată să-l lase să urmeze mai departe căci el îi va găsi cu ce să se întrețină.

Astfel Henry își ia zborul înțeles spre locurile pe cari le dorise atât de mult și unde speră să-și desmorțască nervii. Este adus într-o școală clericală de unde el va trebui să iasă slujitor al bisericii. Dar, instinctiv se împotrivesc. Își completează educația ca pentru un fiu al poporului. Viața adevărată o simte în stradă după ce scapă de metodele aspre ale pedagogilor. Aci simte aerul libertății cum îi îmbujorează fața răcoasă și binefăcător. Aci, în școala elementară are ocazie Murger să cunoască pe Eugène Potier, un băiat foarte bun și inteligent. Această prietenie îi face bine. Toate durerile ascunse are acum cum să i le împărtășească.

În acel timp poezii-lucrători, ca și ceilalți artiști obișnuiau să se întâlnească din când în când, la câte unul din ei, pentru a discuta diferite chestiuni la ordinea zilei. Asemenea cenacle erau mai multe prin cartier. După o trecere de timp Murger începu să le frecventeze cu foar-

te multă pasiune. Grupul unde intra el se compunea din pictorii frați Desbrosses, Paul Dupont, Chintreuil, etc.

Zilele de peregrinare cari urmau acestor cenacle, erau socotite de Murger ca adevărate sărbători ale sufletului său însetat de ineditul lucrurilor cu care lua acum primul contact. Ce frumuse a-mintiri îi procurau aceste lungi promenade în tovărășia pictorilor și poezilor prin toate cafeurile cartierului latin unde acești boemi își aveau sediul. Aci în fața unei cafele consumate sau în fața unui vârf de țigare neaprinș, încercău acești copii ai ARTEI, grațiile bune ale inspirației, pe care apoi să o încătușeze în opere de artă durabile.

Dar acest frumos vis al adolescentului Murger se dărâmă odată ce tatăl său află de viața (destrăbălată în concepția lui), pe care fiul său o ducea în mijlocul prietenilor săi. De-acum fiind isgonit din casa părintească ca nedemn, începură greutățile pentru acest frumos copil atât de îndrăgostit de viața artiștilor. Fu găzduit rând pe rând la prietenii săi, până când găsi, grație ajutorului aceluiași domn de Jouy, care-l scăpase prima oară de sub tirania tatălui său, postul de secretar la contele de Tolstoi, unde primea, bine înțeles, atât cât îi ajungea pentru ca să trăiască. Greutățile inerente începutului îi făcură multe neajunsuri pe cari, însă, acest minunat adolescent știu să le învingă, cu cea mai mare resemnare.

Henry Murger mergea sigur pe acest drum al destinului. E interesant de relevant societatea lor, academică, pe cari o intitulaseră *Les Buvours d'eau* și care avea un regulament de întocmire. Vestitul paragraf 5 interzicea în relațiile dintre membrii acestei societăți manoperile frauduloase și stabilirea cea mai deplină armonie. Inspirația lor se călăuzea și irumpea după paharul cu apă pe cari acești amabili adolescenți îl aveau perpetuu în față.

În acest mediu de melanj, scriitorii trăiau la o laltă cu femeile, unele modele artiștilor, altele midinete pripășite în acest cartier al dragostei și artei. Era deci firesc ca și Henry Murger să-și simtă înima palpitând de emoție în fața unei tinere femei. Și asta se întâmplă curând.

II

Maria, o tânără fată, fu prima lui dragoste. Mică și fragilă, această copilă acceptase căsătoria cu un oarecare necunoscut, care era însă un hoț, șef de bandă. Idila lor începu, cum era și fi-

resc, sub cerul scânteelor al Luxemburgului, unde sufletele lor tinere se simțiră atât de apropiate El experimentând pentru prima oară dragostea adevărată. Ea dând drumul pasiunii ei firești, dela care fusese împiedicată prin acea căsătorie, pe care n'o dorise. Întâlnirile lor erau tot atâtea sărbători pentru amândoi când, braț la braț parcurgeau grădini publice sau se infundau în taina nopții, căutând să-i culeagă adevăratul sens. Era acel iureș necrutător al tinereții nemuritoare, al tinereții cu care fiecare om nu se întâlnește decât o singură dată. Și tot o singură dată are ocazia s'o trăiască adevărat sau s'o scape. Un nor veni însă să turbure fericirea lor. Soțul ei este prins și demascat ca hoț. Maria nu mai vrea să mai rămâie în domiciliul conjugal, de aceea conjură pe Murger să-i găsească un loc, pentru a o adăposti 4-5 zile. El caută în adevăr și găsește la prietenul său devotat *Guilbert*, pictor, odala lui, pe care acesta o cedă bucuros, pentru ea. Murger venea în fiecare zi s'o vadă și să-i întărească durerea. În sfârșit procesul se judecă și Maria, care era acuzată de complicitate, este achitată. Plin de fericire, Henry se repede la ea să-i vestească această nou-tate. Dar aci avea să se lovească de prima deziluzie din viața sa. Maria fugise cu *Guilbert* care o ademenise. Durerea sa lăuntrică era mare. Nu putea crede atâta vreficătoare în sufletul Mariei pe care îl simțise cald, adeseori. El neglijase însă că Maria, în afară de suflet mai avea și trup și o necesitate imperioasă cerea satisfacerea exigențelor lui. Aproape nebun de dorire, nu mai știe nimic ce face. Starea sa fizică merge mai rău în așa fel că este nevoit să se interneze într'un spital. Astfel își începu, propriu zis cariera de observator și de spectator atent la durerile omenești acest mare suflet care avea să dea cea mai pătrunzătoare și mai elocventă operă din viața de boem, cu bucuriile și necazurile ei.

PRIMII ANI DE SPITAL

Și Murger intră cu durerea morală în acest locaș de tămăduire numai a durerii fizice. Prietenii lui devotați compătineau acest om blând bun, cu o figură atât de expresivă. Mulți dintre ei, bolnavi de asemenea, îl întovărășiră și aci, printre cari *Joseph Desbrosses*.

După ce se vindecă, părăsi spitalul și începu iarăși peregrinarea fără nici un scop a cartierului latin. Locuința și-o împoviză la prietenii săi devotați, care-

primeau cu brațele deschise. Dar sănătatea sa era serios amenințată. Pentru aceasta trebuia să intre din nou în spital, unde mai petrecu o bună bucată de timp. Nu putea depărta imaginea Mariei din preocupările sale cotidiene. Ochiul ei mari și luminos îi reveneau ca un leit-motiv al simfoniei idilice. Tumultul vieții din oraș nu-l mai împiedeca să soarbă din liniștea meditativă a spitalului tenebros. Aceste clipe de aducere aminte erau toată viața sa. Era tot ce mai avea sfânt pe acest pământ: împreună cu prietenii lui devotați. Dar destinul implacabil voi să piardă în curând pe mai mulți prieteni, printre care și pe Ioseph Desbrosses, pictorul. Era unul din cei mai buni prieteni ai lui Murger. Unul din acei cari trăiseră în mod adevărat, viața de boem, cu toate mizeriile și mulțumirile ei. Pierderea lui însemna o pierdere din el însuși. Acest om atât de expresiv s'încombase din rândul combatanților boemi. Luptase cu viața boemă. Dar fusese învins. După ce mai întâi sorbise adânc din nectarul ei dulce și otrăvitor. Onorurile prietenilor nu întârziase să-l recompenseze de toate privațiunile pe care le avusese în viața frugală.

Murger se desmetici puțin. Iși dădu seamă că nu trebuia să se îndoale ca o nelușe deasupra durerii. Ci să stea țepăn și viguros. Mai erau multe de făcut pentru a putea promova din această etapă a vieții lor. Îmbărbătat de aceste hotăriri, eși din spital cu gândul să lucreze pentru a-și îndeplini opera sa.

Odată, când eșiră la câmp să lucreze și să petreacă grupul lor format din Nabar, Chintreuil, Lazare Vasquez, Schaunard, etc., fără întâmpinată de arhitectul Crampon, însoțit de o doamnă, metresa lui. Hugară pe artiști să se afileze și ei veseliei lor, ceea ce li se aprobea. Murger examină profilul tinerei femei. O paloare expresivă inundă fața fină de jur împrejur. Ceru lămuriri arhitectului Crampon care îi spuse că Lucile (aceasta era numele ei) era o lucrătoare care nu trăise bine cu soțul și pe care și-o făcuse el metresă, după mai multe întâlniri. Acuma era ultima lor plimbare împreună, fiindcă trebuiau să se despartă. Abia acum își dădu seama Murger cine era Lucile Louvet, florăreasă, care se căsătorise la 16 ani cu François Polgaire, un lucrător. Figura ei indica însă o suferință mult mai adâncă decât i se putea bănui.

— Biată Mimi, zise cu vocea jumătate Murger a cărui inimă începuse să bată pentru palida față, într-un elan de înțelegere și de iubire, ceea ce nu-l împiedecă totuși să presimtă ochii luminoși ai Mariei.

De-acum Murger începu să publice impresiile sale din viața de boem sub rubrica „Scenes de bohème”, la revista brilevardieră *Le Corsaire*, care reflecta mișcarea literară, artistică și muzicală mai înaintată în tendințe. Aci zugrăvește cu o putere evocatoare primele scene din romanul care l'a făcut nemuritor. Retribuția lui era mică. Aproape nimic. Cu care își plătea datoriile cari începuseră să-l sufocă. Data memorabilă când a început publicarea acestor foiletoane este 1 Martie 1845.

Aci sunt redată în prima versiune tragedia lui Mimi și a lui Rudolphe, precum și conturarea acelei splendide Musette, modelul, cu mentalitatea ei boemă. Aci sta în embrion toată tragedia iubirii lui Murger cu Maria, precum și sfâr-

șitul ei duios. Cititorii nu prea se îmbulzeau să citească aceste fragmente rupte din inima lui. Toată acea lume de basm în care se învârteste povestirea, nu erau decât frânturi din propriile lui dureri și nenorociri. Era tot ceea ce crezuse el mai demn de a figura într-o operă literară. Întâmplările se înșirau logic pe firul aducerilor aminte și pana lui Murger scria propriile lui amintiri din prima tinerețe. Propria lui fericire de a fi trăit în acel mediu de oameni aleși, precum și propria lui nenorocire, ultimă, de a fi pierdut iubirea lui atât de mult căutată, se reflectau în acele scene din viața de boem, cari aveau să-i aducă gloria într-o zi.

Tot în acest timp își depăna firul legăturii sale cu Lucile, încă dela prima lor întâlnire. Arhitectul plecase. Menajul lor începuse un timp cu aceiași vraje a iubirii de altă dată, pentru Maria. Dar inevitabilul se apropia. Murger se săturase de această viață conjugală. Voia libertate și mai ales aer. Femeia delicată și înțelegătoare care era Lucile, a înțeles totul. Și într-o seară când Murger se întorcea mai târziu ca de obicei, acasă, nu mai găsi pe Lucile. Cu durerea în inimă, aceasta plecase să-și rela locuința de odinioară, deși iubea pe Murger.

Rămăs singur, el închiriaza o cameră sărăcăcioasă la un hotel mărginaș deoarece îi mergea prost. Și aci medită nopți întregi asupra proiectelor literare. Dar într-o noapte, auzi bătăi în ușa odăii sale. Întrebând cine este, îi răspunde o voce slabă, abia închegată. Înțelese că era Lucile și îi deschise. Când aceasta intra el văzu o umbră slabă, de care abia se mai ținea pielea. Îl rugă cu o voce caldă să-i dea adăpost căci nu mai avea pe nimeni. Cu ochii plini de lacrimi Murger o culcă în patul său. A doua zi se interesă prin prietenii săi și grație studentului în medicină Eugène Tobin, obținut un loc pentru ea în spital. Când Eugène veni cu biletul de permis în spital să îl dea lui Murger, găsi numai pe Lucile acasă. Stânjenit voi să plece dar ea îl reținu cerându-i biletul.

— Știu despre ce este vorba. Dă-mi biletul și mâine dimineața voi fi la spital. Înțeleg că Henry nu poate să facă altfel și mă supun.

A doua zi era instalată singură la spital. Murger îi promisese că va veni să o vadă. Dar nu se prea ținea de cuvânt. Starea sănătății ei mergea din ce în ce mai rău, până când într-o noapte când Murger era într-o cafenea, fu anunțat de Tobin că a murit. Ca prins de friguri se sculase și merse la fereastră unde începu să plângă. Erau lacrimi sincere pentru o iubire arzătoare.

Dar a doua zi îi fu semnalată eroarea. Lucile nu murise, însă starea ei era foarte gravă. După 2—3 zile Lucile simțind că sfârșitul ei se apropie, își exprimă dorința să îmbrățișeze pe Henry înainte de a muri. Această dorință a ei fu adusă imediat la cunoștința lui Murger, care promise că va veni să o vadă. Când veni însă, după mai multe ezitări, Lucile murise fără să-l poată vedea. Un copist notase mașinalicește pe registrul intrărilor și eșirilor la data de 9 Aprilie 1848, decesul la orele 3 noaptea a „Lucilei Louvet, florăreasă, în vârstă de 24 ani, născută la Paris”.

„Intrată la 6 Martie 48

„Tuberculoasă”.

Aceasta a fost adevărata Mimi, care face și astăzi pe mulți să verse lacrimi pe suferințele ei.

Scenete boemei se luminaseră de nou în Le Corsaire. Acum Murger intrase în tratative cu Buloz, director al *Le Revue des deux Mondes*, care pe vremea aceea era cea mai citită și prețuită din căte păreau. Aci începu Murger să publice multe alte foiletoane cari conțineau și ceași boemie în pagini scrise cu sclipă de artă. După puțin timp, editorul Michel Levy edită *scenete boemei* în volum care avu mare succes. Scriitorul Theodore Barriere propuse în curând lui Murger transpunerea pe scenă a romanului care-l pasionase atât, ceea ce contribuă și mai mult la succesul lui Murger pe piața literară. Succesul începuse să-l înconjoare din toate părțile cu miragii de vis, cum i se păreau lui toate situațiile pe care le câștigă.

Tinerețea pe care și-o petrecuse și cumat voia să-i asigure cel puțin o trăgare fericită. Astfel se explică apăsătoare aproape magică a altei femei în viața lui, cu numele de Anais. Aceasta îi fusese auzise de fama lui și mai ales de tise romanul vieții de boem pe care avea sub căpătâiu. Știa că toate acele lucruri pe cari autorul le descrisese erau reale și mai știa că însuși autorul era zădărnicit în persoana lui Rudolphe.

De aceea mare îi fu emoția când auzi că autorul acesta celebru locuște chiar în acel corp de case, unde locuia și el. Cunoștința fu făcută repede. Din primul moment se înțeleseră și Murger o cunoscând vinse să semneze contractul comercial prin care stabileau menajul. Sănătatea era subredă și numai prin aerul de la Marlotte o mai repară puțin. Oficialitatea începuse să se intereseze de el. Chiar peste puțin timp îi apărură decretul prin care era numit cavalier al ordinului Legea de onoare, care îi fu înmănată la toată pompa. Prietenii îl asediară pe Marlotte și nu lăsară acest eveniment fără una din acele sărbătoriri tinerești, cari exaltaseră odinioară tinerețea.

Dar acest miraj nu ținu decât puțin, căci Murger se îmbolnăvi. Vrednicia în tovarășe de viață Anais se purtă tot timpul ca o adevărată soție și tovarășe. Reșternerea și mai ales hotărârea cari prezidau în acest suflet femeiesc îi atraseră simpatia tuturor. De altfel însăși Murger îi dedicase *Les Vacances de Camille* pe timpul când încă mai lucra și undă se reflectează toată atmosfera cordială care a domnit între ei.

Prietenii lui începură pelerinajul la căpătâiul muribundului. Însăși oficialitatea căută să ia parte la această îngrădurare generală. În ziua de 24 Februarie 1861, orele 10 seara, Murger își dădu sfârșitul în mijlocul durerii generale. Reprezentantii Academiei, ai Ministerului Instrucțiunii publice, ai tuturor societăților de cultură, ținură să dea ultimul lor salut autorului *BOEMII*. De mai ales prietenii lui luară parte în crunta încercare pe care o suferiră prin moartea lui Henry. Și între ei Anais, demna Anais, a cărei durere nu putea avea margini.

N. CART.

(Editura Bernard Grasset; Paris)

